

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА

ФАКУЛЬТЕТ ПЕДАГОГІКИ, ПСИХОЛОГІЇ ТА СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

КАФЕДРА ПЕДАГОГІКИ ТА МЕТОДИКИ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

**ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЄВОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ
КЛАСІВ ЗАСОБАМИ ВУОД ТЕХНОЛОГІЙ**

Кваліфікаційна робота

Рівень вищої освіти –другий (магістерський)

Виконала:

*студентка 2 курсу, групи 613
спеціальності 013 «Початкова
освіта»*

МЕЛЕЦУК ІННА СЕРГІЇВНА

Керівник: док. пед. наук, проф.

Романюк С. З.

До захисту допущено:

протокол засідання кафедри

№ 3 від 7.11. 2023 р.

зав. кафедри _____ проф. Романюк С.З.

АНОТАЦІЯ

Мелешук І. І. Формування мовленнєвої компетентності учнів початкових класів засобами BYOD технологій. – Рукопис. Магістерська робота на здобуття освітнього ступеня магістра зі спеціальності 012 Початкова освіта. – Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича. – Чернівці, 2023. – 94 с.

У роботі обґрунтовано актуальність цілісного дослідження окресленої науково-методичної проблеми, зумовленої потребами вдосконалення мовленнєвої компетентності молодших школярів засобами BYOD технологій, оскільки широкого поширення на сучасному етапі набуває цифровізація освітнього процесу. Доведено, що використання вчителем на уроках української мови BYOD технологій забезпечить підвищення мотивації до навчання молодших школярів, створить сприятливі умови для формування його комунікативної компетентності. Відповідно її метою визначено теоретичне обґрунтування, розроблення та реалізація на уроках української мови системи завдань/засобів з використанням BYOD технологій. Дібрано адекватні меті методи наукового пошуку (теоретичні, емпіричні), що забезпечили виконання поставлених завдань. Зміст роботи структуровано згідно з логікою дослідження, інтерпретацію одержаних результатів здійснено покомпонентно відповідно до його мети і завдань.

На основі опрацювання наукової та навчально-методичної літератури розкрито теоретико-методичні засади та з'ясовано особливості BYOD технології як оновленого засобу у формуванні мовленнєвої компетентності молодших школярів.

Запропоновано систему мовних вправ, творчих завдань з використанням Інтернет мережі, різних девайсів для здобуття інформації та вмілому її використанні. Результати дослідження мають практичне значення.

Ключові слова: Мовлення, компетентність, BYOD технології, мобільні технології, молодші школярі.

ABSTRACT

Meleshchuk I. S. Formation of Primary School Students' Speech Competence by Means of BYOD Technologies. – Manuscript. Master's Degree Program for Master's Degree in Specialty 013 Primary Education. – Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University. – Chernivtsi, 2023. – 94 p.

The work substantiates the relevance of a holistic study of the outlined scientific and methodological problem, which is caused by the need to improve the speaking competence of younger schoolchildren by means of BYOD technologies, since digitalization of the educational process is becoming widespread at the current stage.

Based on the study of scientific and educational and methodological literature, the theoretical and methodological principles were revealed and the peculiarities of BYOD technology as an updated tool in the formation of speech competence of younger schoolchildren were clarified.

A system of language exercises, creative tasks using the Internet, various devices for obtaining information and skillfully using it is proposed. The results of the research are of practical importance.

Keywords: Broadcasting, competence, BYOD of technology, mobile technologies, junior schoolchildren.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЄВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ ВУОД ТЕХНОЛОГІЙ.....	8
1.1. Мовленнєва компетентність як лінгводидактична категорія.....	8
1.2. Дефінітивний аналіз основних категорій досліджуваної проблеми.....	23
1.3. Технологія ВУОД як засіб формування мовлення молодших школярів.....	29
Висновки до розділу 1	34
РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЄВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ ВУОД ТЕХНОЛОГІЙ	38
2.1. Експериментальна методика формування мовленнєвої компетентності молодших школярів на уроках мовно-літературної освітньої галузі засобами ВУОД технологій.....	38
2.2. Особливості роботи з ВУОД технологіями на уроках української мови.....	48
2.3. Застосування ВУОД технологій на уроках української мови як засобу формування мовленнєвої компетентності молодших школярів	56
Висновки до розділу 2	67
ВИСНОВКИ.....	69
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	72
ДОДАТКИ.....	83

ВСТУП

Актуальність роботи. Трансформаційні процеси, які відбуваються в системі освіти України, інтегрування її у світовий європейський простір зумовлюють нові підходи до навчання молодших школярів, формування у них життєво-необхідних компетентностей, які дозволять орієнтуватися зростаючій особистості в інформаційному просторі, бути готовим до конструктивного досягнення успішної життєдіяльності в мінливих умовах сьогодення, самостійно і свідомо вирішувати соціально важливі завдання, навчатися. Швидкий прогрес інноваційних технологій сприяє розвитку освітніх систем, вимагаючи від сучасного вчителя не лише передачу готових знань, а й формування в учнів уміння користуватися цими знаннями протягом усього життя. Вкрай важливо, щоб процес здобуття знань працював синхронно. У зв'язку з цим посиленої уваги набуває формування мовленнєвої компетентності молодших школярів, яка полягає у здатності слухати, сприймати і відтворювати інформацію, читати і розуміти текст, вести діалог, переконувати та відстоювати свою думку, брати участь у дискусіях. На важливості окресленої проблеми акцентують увагу положення Закону України «Про освіту», Концепція «Нова українська школа», Державний стандарт початкової освіти, типові програми з української мови для початкової школи, інші нормативно-правові документи.

Стан дослідження проблеми. Формування мовленнєвої компетентності учнів початкових класів стала предметом пошуку багатьох науковців. Різні аспекти окресленої проблеми досліджували: В. Бадер, З. Бакум, Н. Бібік, А. Богуш, Л. Варзацька, М. Вашуленко, Н. Гавриш, Н. Голуб, І. Гудзик, С. Караман, О. Кучерук, І. Нагрибельна, О. Овчарук, Л. Паламар, М. Пентилюк, О. Петрук, К. Пономарьова, Н. Сіранчук, О. Хорошковська, С. Яворська та ін. Однак інноваційні підходи до формування мовленнєвої компетентності молодших школярів на сучасному етапі вимагають застосування різноманітних засобів та методів навчання і їх постійного вдосконалення.

Одним із таких засобів, які швидкими темпами входять в наше життя є

BYOD-технології. Їх використання в освітньому процесі дозволить вчителю отримати доступ до безлічі онлайн-ресурсів, які допоможуть зробити процес формування мовленнєвої компетентності більш ефективним та доступнішим для молодших школярів. За цих обставин набуває важливого значення та широкого застосування BYOD-технологій в освітньому процесі, які й зумовили вибір теми наукового дослідження «**Формування мовленнєвої компетентності учнів початкових класів засобами BYOD технологій**».

Мета дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні особливостей формування мовленнєвої компетентності молодших школярів засобами BYOD технологій.

Завдання дослідження.

- здійснити аналіз науково-педагогічної, психологічної, методичної літератури та визначити загальні засади розвитку мовленнєвої компетентності молодших школярів;
- дослідити стан сформованості мовленнєвої компетентності молодших школярів;
- розкрити особливості технології BYOD як засобу формування мовленнєвої компетентності молодших школярів;
- виявити можливості застосування BYOD технологій для формування мовленнєвої компетентності учнів початкової школи.

Об'єкт дослідження – формування мовленнєвої компетентності здобувачів початкової освіти засобами BYOD технологій

Предмет дослідження – особливості формування мовленнєвої компетентності молодших школярів засобами технології BYOD на уроках української мови.

У ході виконання даної роботи були використані наступні **методи дослідження**:

- 1) теоретичні (метод аналізу й узагальнення лінгводидактичної та психолого-педагогічної літератури; законодавчих документів; синтез одержаних результатів дослідження);

- 2) емпіричні (бесіди з учасниками освітнього процесу, спостереження за освітньою діяльністю з метою діагностики стану сформованості мовленнєвої компетентності молодших школярів, аналіз результатів мовленнєвої діяльності учнів);
- 3) порівняльний, пошуковий метод, описовий, тощо.

Теоретичне значення одержаних результатів дослідження полягає в науковому обґрунтуванні методичної системи формування мовленнєвої компетентності молодших школярів засобами BYOD технологій на уроках української мови.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає в тому, що їх матеріали можна використати на заняттях з мовно-літературної освітньої галузі у ЗВО, у практичній діяльності вчителів ЗЗСО, інститутах післядипломної освіти, при розробці навчально-методичних рекомендацій з формування мовленнєвої компетентності молодших школярів засобами BYOD технологій.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та результати дослідження представлено у матеріалах тез студентської наукової конференції (Чернівці, 2023).

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЄВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ ВУОД ТЕХНОЛОГІЙ

1.1. Мовленнєва компетентність як лінгводидактична категорія

Одним із основних завдань сучасної освіти в Україні є забезпечення вивчення української мови, як засобу спілкування, пізнання, духовного збагачення та формування інтелектуальної культури серед молодших школярів. Державна національна програма «Освіта» (Україна ХХІ ст.) акцентує на створенні системи неперервного навчання та виховання задля досягнення високих освітніх стандартів та формування культурного й інтелектуального потенціалу як ключової цінності нації.

У контексті зазначеного основною стратегічною метою навчання української мови на сучасному етапі є «формування комунікативної, читацької та інших ключових компетентностей; розвиток особистості здобувачів освіти із застосуванням засобів різних видів мовленнєвої діяльності; здатності спілкуватися українською мовою, мовами відповідних корінних народів і національних меншин для духовного, культурного і національного самовираження, користуватися ними в особистому і суспільному житті, міжкультурному діалозі; збагачення емоційно-чуттєвого досвіду, розвиток мовленнєво-творчих здібностей» [75] основи якої закладаються у початковій школі. Її реалізації сприяє компетентнісний підхід, який, відповідно до Концепції Нової української школи, являє собою комплекс ключових, загальнопредметних і предметних (галузевих) компетентностей – комплексних якостей особистості, що проявляються в готовності й здатності діяти для вирішення проблем особистісного, професійного чи суспільного характеру. Варто зазначити, що проблема компетентнісного підходу в українській педагогіці не є новою, що підтверджується постійним інтересом до окресленої проблеми науковців Т.Байбари, І.Беха, Н.Бібік, І.Гудзик, О.Локшиної, Л.Овсієнко, О.Овчарук, Л.Пильгун, О.Онопрієнко, О.Пометун, С.Ракова, І.Родигіної, О.Савченко, Т.Смагіної, С.Трубачевої та ін.

Різні аспекти формування мовленнєвої компетентності досліджують сучасні лінгводидакти З.Бакум, О.Біляєв, Л. Варзацька, М.Вашуленко, Н.Голуб, В.Дороз, М.Кірик, Л.Мамчур, П.Мандибура, В. Мельничайко, С. Миронюк, О.Петрук, Г.Підлужна, К. Пономарьова, Н. Ситенко, В. Ткаченко, Т. Хорошковська та ін.

Аналіз джерельної бази щодо розгляду мовленнєвої компетентності як наукового поняття свідчить про наявність різних поглядів на окреслену проблему та її актуальність.

Свого часу засновник наукової педагогіки К. Д.Ушинський, вказував на те, що «навчання дітей рідної мови ставить перед собою три цілі: в першу чергу, розвивати в дітях природжену здібність, яку ще називають даром слова; за друге, вводити дітей у свідоме володіння багатствами рідної мови; та за третє досягати засвоєння дітьми логічності мови, тобто її граматичних законів у їх логічній системі». Видатний педагог підкреслював, що всі ці завдання повинні втілюватися одночасно згідно принципу єдності та нерозривності процесів розвитку мовлення та мислення.

У контексті нашого дослідження важливим є підхід С. Русової щодо розвитку мовлення молодших школярів як ключового завдання навчального процесу в школі. С. Русова у своїх працях відзначала, що використання мови з комунікативною метою є складним процесом, який не лише передає думки від однієї людини до іншої, але й викликає в останньої власні думки. Дослідниця підкреслювала, що навчання мови повинно об'єднувати два взаємопов'язані, але різні процеси: знання мови і вміння нею користуватися. Русова активно підтримувала ідею розширення мовленнєвої практики на уроках української мови, наголошуючи на необхідності надавати учням можливість вільно висловлювати власні думки, а не лише слухати вчителя.

Аналізуючи наукові публікації 60-х років ХХ ст. можна зробити висновок, що в той період сформувалися принципи розвитку мовлення: єдність розвитку мовлення та мислення, взаємозв'язок писемного та усного мовлення, зв'язок роботи з розвитку мовлення з вивченням граматики,

стилістична орієнтація мовленнєвого розвитку. Одночасно проводяться спроби сформулювати теоретичні засади методики мовленнєвого розвитку у зв'язку з тим, що до процесу мовлення почали відноситись не тільки як до результатів висловлювань, а як до мовленнєвої діяльності.

Дослідження в галузі лінгводидактики в 70-80-х роках викликали необхідність перегляду та вдосконалення методичних підходів до навчання мовлення. Теоретичною основою для розвитку навичок зв'язного мовлення, що сприяло концепції взаємодії між навчанням мови та розвитком мовлення виступила теорія лінгвістики тексту. Ця ідея отримала визнання в працях М. Вашуленка (про текст як основу для розвитку мовлення), Л. Варзацької (взаємодія при вивченні розповідей, міркувань та опису), І. Головка (тексти-міркування), Л. Міненко (різнотипові зв'язні висловлювання на основі спостережень в природі), В. Собко (тексти-описи). Враховуючи перелічені праці науковців, до навчальних програм з української мови було внесено розділ «Текст», як основа для розвитку змістовного, правильного та логічного монологічного мовлення.

На сучасному етапі вартими уваги з цього приводу є дослідження М. Пентиліук, яка розглядає мовленнєву компетентність як дію людини, що спрямована на розуміння та створення усного чи писемного тексту і здійснюється в процесі мовленнєвої діяльності. Вона вважає, що навички формулювання особистих усних та письмових висловлювань школярів залежать від їх усвідомлення різних видів мовленнєвої діяльності – аудіювання та читання (рецептивні), які служать інформаційною складовою, говоріння та письмо (продуктивні), які виконують прагматичні завдання та відзначаються самостійною творчістю. Науковець А. Нікітіна вбачає мовленнєву компетентність у вмінні використовувати мовні засоби, які будуть відповідати меті спілкування, тобто являє собою володіння мовленнєвими навичками та вміннями, натомість А. Шумарова акцентує увагу на тому, що дана компетентність проявляється не лише в умінні послуговуватися мовою, вона є особливістю кожної людини, яка залежить від її вікової категорії,

професії та соціального середовища [42]. Найчіткіше формулювання поняття мовленнєвої компетентності подає у своїх дослідженнях відома мовознавець О. Горошкіна, яка визначає її як практичне оволодіння мовою та її граматичним ладом, словниковим запасом, дотриманням мовних норм в писемних та усних висловлюваннях [42].

За твердженнями Ю. Федоренко мовленнєва компетентність передбачає уміння аудіювання, письма, читання та мовленнєві вміння як один із структурних елементів комунікативної компетентності [42].

О. Корніяка вказує на те, що мовленнєва компетентність представляє собою здатність особистості розуміти та виражати власні думки чітко та виразно, як усно, так і письмово. С. Мартиненко розглядає мовленнєву компетентність як знання про точність, адекватність, доречність та правильність використання мовних засобів у різних стилях та типах мовлення. Обидва погляди вчених підкреслюють важливість володіння якісними мовленнєвими навичками як усними, так і письмовими для ефективного процесу спілкування [42, с. 100].

Аналогічну думку щодо трактування мовленнєвої компетентності має лінгводидактик А. Богуш, яка аналізує мовну компетенцію як рівень засвоєння мовних норм, а мовленнєву компетентність – як їх адекватне застосування. Вчена вважає, що кінцевою метою опанування рідною мовою в молодшому шкільному віці є засвоєння її літературних норм та культури мовлення. Саме за А. М. Богуш виділяють основні критерії мовленнєвої компетентності, куди відносять культуру та правильність мовлення, адекватність мовлення, логічність та естетичність мовлення, чистоту мовлення та різноманітність мовлення [10, С. 15-16].

З педагогічного погляду проблема взаємозв'язку навчання та розвитку учнів початкових класів отримала важливі висновки внаслідок досліджень таких вчених та методистів, як Г. Костюк, В. Сухомлинський, О. Савченко. Результати проведених досліджень розширюють розуміння того, як організувати процес формування мовленнєвої компетентності молодших

школярів. На думку М. Вашуленка, мова та мовлення – це два взаємопов’язані, проте функціонально різних поняття. Виходячи з цього твердження, мова розглядається, як система граматичних та лексичних засобів, що використовуються для вираження думок і почуттів, і являється основним засобом спілкування, а мовлення – процес та діяльність мовця, що використовує мовні засоби в процесі спілкування. Вартим уваги є аналіз дослідження відомої педагогині-методистки Л. Варзацької, яка працювала над обґрунтуванням та конкретизацією методичного підходу, а саме вивчення української мови та мовлення у початкових класах. Л. Варзацька уклала чимало навчально-методичних посібників, де представила інноваційні моделі особистісно-орієнтованого та розвивального навчання української мови й мовлення. Використання цих посібників на уроках української мови в початкових класах полегшує швидкість засвоєння навчального матеріалу. Адже в ньому представлені види мовних та мовленнєвих завдань, способи інтеграції видів діяльності, прийоми управління мисленням, сприйманням, уявою та словесною творчістю в умовах диференційованого навчання [13].

Не втратили своєї актуальності міркування учених-методистів, Т. Донченка, М. Пентилюк та Г. Шелехова, які вважають, що ефективним способом розв’язання проблеми розвитку мовленнєвої компетентності є використання комунікативного або комунікативно-діяльнісного підходу до навчання мови. Цей підхід за твердженнями Т. Капітонова, А. Щукіна базується на положеннях теорії діяльності та спрямований на вивчення мовленнєвої діяльності, враховуючи вікові, індивідуально-психологічні та національні особливості учня. Організація процесу спілкування в рамках цього підходу розглядається, як навчальна діяльність, що максимально враховує особистісні особливості школяра в процесі навчання.

Тож, під мовленнєвою компетентністю учнів початкових класів розуміємо здатність ефективно використовувати мовлення для взаємодії та спілкування в різноманітних мовленнєвих ситуаціях, що включає розуміння мовленнєвих структур, правильне використання мовних засобів, вміння чітко

та логічно висловлювати свої думки, сприймання та розуміння отриманої інформації та її подальше використання в різних ситуаціях.

Наголосимо, що мовленнєва компетентність як лінгводидактична категорія займає вагомe місце в системі освіти, оскільки школа виступає важливою інституцією для розв'язання питань становлення, розвитку та функціонування української мови в освітній сфері, а також формування мовленнєвої культури особистості. Саме тому, на сучасному етапі освітнього процесу ключовим завданням вивчення рідної мови є формування мовленнєвого розвитку дитини. Мовленнєвий розвиток належить до одного із складних процесів, які не зводяться до простого відтворення дитиною почутої мови. Загальновідомим є те, що мовлення є однією з ключових психічних функцій і має вирішальний вплив на формування особистості, мислення. З цього погляду Є. Божович розглядає мовленнєву компетентність як психологічну систему, що має два компоненти: наявний мовленнєвий досвід, здобутий та накопичений в активному процесі спілкування та діяльності та знання про мову, які будуть засвоєні в ході спеціально організованого навчання. За визначенням І. Синиці, мовлення – це «практична діяльність в процесі спілкуванні за допомогою мови». Отже, з психологічної точки зору мовлення розглядають як вид діяльності, який забезпечує спілкування і є процесом створення та сприйняття висловлювань.

При створенні методики формування мовленнєвої компетентності беруться до уваги аспекти пов'язані з мовною особистістю, такі як, інтелектуальний розвиток, рівні володіння мовою, духовне багатство та збереження усталених мовних традицій. Також враховується розділення понять «мовлення» та «мова», а текст розглядається як результат мовленнєвої діяльності.

Ф. Д. Сосюр розглядав вивчення мовленнєвої діяльності як дві частини: основну, яка вивчає мову та другорядну, яка вивчає індивідуальну сторону мовленнєвої діяльності.

Для формування мовної особистості молодшого школяра необхідно враховувати психологічні аспекти окресленої галузі. Сучасному вчителю неможливо обійтися без відповідних знань в цій галузі на уроках української мови. Але на практиці вчителі, часто не приділяють належної уваги цьому аспекту. Адже спілкування – це не просто передача інформації від однієї людини до іншої, воно є необхідною умовою для розвитку особистості в сучасному суспільстві.

Погляд на спілкування з позиції мовленнєвої діяльності враховує важливий аспект взаємозв'язку мови та мовця, котрий був висвітлений лінгвістикою в ХІХ столітті. Мовленнєвий розвиток учнів початкових класів значною мірою залежить від того, наскільки навчальний процес враховує особливості мовлення як діяльності, орієнтованої на спілкування.

Український мовознавець О. Потебня зробив значний вклад в розвиток психологічного аспекту в лінгвістиці. Він відкидав концепцію абсолютної взаємодії мови та мислення, вважаючи мову основним, проте не єдиним засобом вираження думок. Оскільки, за його переконаннями, мислення в онтогенезі не завжди пов'язане з мовою, тут він висловлював сумніви щодо їхньої нерозривності. Натомість вчений підкреслював, що використання слова необхідне задля перетворення примітивних форм думки в абстрактні поняття. На його думку, це виникає лише у випадку, коли внутрішні матеріали для цього перетворення вже присутні «в душі» особистості (мовця). Цей підхід до розуміння взаємозв'язку мови та мислення інтегровано залишається важливим для психолінгвістики як методологічна концепція. На його основі було сформульовано уявлення про різноманіття форм людського мислення, що реалізується внутрішньо. Особливої уваги заслуговує розширення ідеї В. фон Гумбольдта щодо протилежних характеристик мови, в контексті якої він розглядав її як динамічне утворення.

Варто зазначити, що науковці в галузі психолінгвістики встановили закони утворення мовленнєвих висловлювань і цей концептуальний підхід став основою для розвитку функціональної стилістики. Одним із дослідників,

що працювали в цій сфері був американський лінгвіст Л. Блумфілд, який спробував відтворити реальні ситуації мовлення та підтвердив, що практичні події передують мовленню та супроводжують його. Після висловлення мовлення настають події – дії комуніканта, який відчуває вплив мовлення. Люди можуть взаємодіяти між собою за допомогою мовних та немовних засобів, а також реагувати на ці впливи різними способами, включаючи як мовленнєві, так і немовленнєві дії.

Лінгвіст Л. Блумфілд в основному аналізував немовленнєві аспекти спілкування, рівняючи мовленнєві дії із немовленнєвими, але відмовляючись при цьому від використання лінгвістичного термінологічного апарату для аналізу. Його важливим внеском в психолінгвістику було визначення регулятивної ролі мовлення, розгляд якого як засобу регулювання діяльності співрозмовника здійснюється через передачу мовленнєвих повідомлень.

Не менш важливим фактором у мовно-комунікативній поведінці та запорукою успішної комунікації є консистентне віддзеркалення мовленнєвого етикету. Засвоєння норм мовленнєвого етикету визначається як один з ключових елементів мовленнєвої компетентності. З конструктивної точки зору, мовленнєвий етикет розглядається як система мовно-комунікативної поведінки, яка визначається культурними особливостями (національними та соціальними) і є характерною для певних національних та соціальних груп.

Згідно з психологічними дослідженнями, учні початкових класів можуть вивчати правила побудови речень в тексті та їх використання. Проте володіння навичками створення речень та компоновання текстів само по собі не гарантує розвиток практичних мовленнєвих умінь. Оскільки, в певних ситуаціях в кожної людини виникає потреба у висловлюванні, що й визначає мету та мотивацію, які, в свою чергу, впливають на тему, форму та стиль висловлювання. Саме на цьому комунікативному принципі й ґрунтується мовленнєвий розвиток.

Методика розвитку конкретного виду мовлення конструюється, враховуючи його комунікативно-психологічні та мовні особливості. Важливо

враховувати, що при роботі над усною та писемною мовленнєвою діяльністю визначаються пасивні та активні форми, які поділяються за роллю учасників у мовленнєвому акті: особа в процесі комунікації може бути адресатом, тобто тим хто сприймає мовлення, або творцем мовленнєвих висловлювань. У процесі спілкування ці ролі можуть змінюватися від висловлювання до висловлювання. Розрізняються різні види мовленнєвої діяльності: аудіювання та читання, які пов'язані із сприйняттям та розумінням мовлення, в той час як говоріння та письмо пов'язані із відтворенням та створенням мовленнєвих творів.

Отже, етапи сприйняття, розуміння, відтворення та продукування мовлення є характерними для усної та писемної форми мовлення, враховуючи те, що кожна з цих форм має свої певні особливості.

У сучасній методиці розвитку мовлення виділяють дві взаємопов'язані концепції – теорія мовленнєвої діяльності та лінгвістика тексту. Головні ідеї теорії мовленнєвої діяльності можна подати таким чином:

1. Мовлення представляє собою особливий вид людської ментальної діяльності, спрямований на взаємодію між особистостями. Спілкування є необхідною умовою та водночас результатом існування людського соціуму. Взаємодія в процесі спілкування охоплює три аспекти – комунікативний, обмін інформацією та розроблення спільної стратегії діяльності та сприйняття й розуміння інших людей.

2. Мовлення розглядають, як особливий вид психічної інтелектуальної діяльності, який тісно пов'язаний із процесом мислення. Воно служить інструментом формування та вираження думок із допомогою засобів мови. Компоненти мовлення взаємодіють із логіко-розумовими аспектами, де слово відображає поняття, речення виражає судження, а текст відображає авторський задум та послідовність думок. Розвиток та формування мовлення взаємопов'язаний із розвитком мислення. Обидва процеси взаємно впливають один на одного, один процес зумовлює інший, і в контексті цього вірніше буде

говорити не лише про розвиток мовлення, а й про розвиток здатності учнів виражати свої думки та розуміти отриману інформацію.

3. Мовлення служить не тільки для самого процесу висловлювання, але й для досягнення конкретних комунікативних цілей. Адже ми використовуємо мову не просто для того, щоб говорити, а задля вирішення різних завдань, таких як вплив на оточуючих, висловлення думок, вираження емоцій тощо. Таким чином, мовлення входить у ширший контекст немовленнєвої діяльності людини, яка включає комунікацію, пізнання, естетичний досвід та фізичну активність. Описана особливість мовленнєвої діяльності, полягає в її взаємодії з загальною немовленнєвою діяльністю людини, яка дотепер не отримувала достатньої уваги в процесі навчання української мови.

4. Мовленнєва діяльність, як унікальний вид діяльності, відповідає загальним закономірностям. Кожен вид людської діяльності можна розглядати через призму чотирьох етапів:

- мотив діяльності, цільова настанова діяльності;
- орієнтування в умовах діяльності та планування діяльності;
- реалізація діяльності в конкретних діях та операціях;
- контроль.

У процесі мовленнєвої діяльності ці етапи заповнюються конкретним змістом. На першому етапі виникає необхідність у вираженні мовленнєвої потреби: уважно слухати та розуміти почуте, написати або прочитати якусь інформацію, а головне – висловити щось кому-небудь з певною метою. Це виявляється у формі мовленнєвої інтенції.

На другому етапі той, хто виражає думки, адаптується до умов спілкування, визначає мовленнєву ситуацію: з ким він спілкується (одна людина чи група людей), про що йде мова, яка це галузь спілкування (дружня чи ділова), з якою метою він висловлюється, на якій відстані знаходиться адресат мовлення. Виходячи з цього той, хто виражає думку обирає форму мовлення (монологічну чи діалогічну, письмову чи усну), обирає стиль мовлення (розмовний, офіційно-діловий, публіцистичний), тип мовлення

(опис, розповідь чи міркування) та жанр мовлення (виступ, оповідь, стаття в газету, лист і т. д.). Згодом мовленнєве висловлення ретельно розглядається, попередньо планується у внутрішньому мовленні. На даному етапі воно ще не конкретизується в окремі слова та речення, а виявляється у вигляді семантичних комплексів, визначаючи тему, основну думку та послідовність висловлювання.

На третьому етапі, згідно до обраної теми, мовленнєвої ситуації, задуму та плану висловлення, внутрішнє мовлення конкретизується через зовнішнє (усне чи писемне), матеріалізується у вигляді окремих слів, словосполучень, речень, тексту. На цьому етапі дотримуються вимог до коректності, точності та виразності мовленнєвого висловлення.

Етап контролю, кінцевий етап, який виникає одразу після зародження мовлення: він відображається в тому, що ми оперативно змінюємо слова, вдосконалюємо речення, і навіть перепрошуємо, якщо наша думка не була виражена належним чином. Контроль за відповідністю того, що ми хочемо сказати та як це виходить в кінцевому результаті, відбувається як під час, так і після мовленнєвої діяльності.

Наголосимо, що під час реалізації мовленнєвої діяльності необхідно враховувати її структуру, яка включає в себе мовну компетентність, що означає знання системи мови, правил мови та мовного матеріалу. Сюди входять звуковий аспект мови, граматики та лексики. На підставі вивчення мовного матеріалу формуються такі вміння: лексичні (правильне використання слів із розумінням їх лексичної взаємодії та їх значення), граматичні (правильне використання граматичних форм слів, правильна конструкція словосполучень та речень) та вимовно-інтонаційні (точна вимова звуків, їх комбінацій та правильна інтонація у реченнях).

Отже, знання правил мови, що лежать в основі розвитку граматичних, лексичних та вимовних навичок, є фундаментом мовленнєвої діяльності особистості.

Аналіз мовленнєвої компетентності учнів початкових класів свідчить про те, що граматичні конструкції не однаково засвоюються школярами. Вони рідко використовують емоційно-експресивні засоби мови та обмежуються в своєму мовленні складними реченнями. Це вказує на потребу розширення мовного арсеналу учнів за допомогою різноманітних творчих вправ, спрямованих на активне користування мовним матеріалом, а не тільки на аналіз тексту. Формування комплексу необхідних навичок та вмінь для активної мовленнєвої діяльності, як описував М. Пентилюк, відбувається тільки в процесі системної праці над письмовими та усними мовленнєвими висловлюваннями. Це обумовлено природою мовної діяльності та взаємозв'язком між процесами мовлення та мислення, так як образному мисленню властиве образне мовлення, яке розвивається через збагачення внутрішнього світу особистості.

Програма початкової школи спрямовує вчителя на те, що основну увагу в навчанні мовно-літературної освітньої галузі слід приділяти розвитку навичок чотирьох видів мовленнєвої діяльності: аудіювання, говоріння, читання і письма. В основі формування мовленнєвої компетентності учнів лежить вміння слухати та розуміти усне мовлення. Тому, починаючи з 1 класу, на уроках навчання грамоти, а в 2-4 класах на уроках української мови завбачена робота над формуванням аудіативних умінь [43].

Основою для формування у дітей мовленнєвої компетентності виступають, безумовно, всі уроки української мови та літературного читання. На цих уроках вивчаються та вдосконалюються навички у сфері граматики, орфографії та синтаксису української мови. Крім того, акцент робиться на розвиток навички письма, читання та усного мовлення. Сформоване мовлення дає можливість чітко висловлювати власні думки, ділитися знаннями з іншими людьми, уникати непорозумінь та відстоювати власні переконання. У період формування особистості учнів початкових класів відбувається освоєння мови та мовлення, які є інструментом спілкування, самопізнання, самовираження, розвитку та виховання, а також засобом самовираження та утвердження в

соціальному середовищі. Саме такий підхід сприяє всебічному формуванню мовленнєвої компетентності учнів, охоплюючи при цьому різні аспекти вивчення та використання мови і мовних засобів в різноманітних комунікативних ситуаціях.

Наголосимо, водночас, що мовленнєвий розвиток учня зумовлений формуванням трьох компетенцій – мовленнєвої, художньо-мовленнєвої та комунікативної, які забезпечують повноцінне спілкування дитини в суспільстві. Всім нам відомо, що дітям з добре розвиненим мовленням легко вступати в спілкування з людьми, вони чітко та зрозуміло висловлюють свою власну думку, можуть легко сформулювати запитання та вільно на будь-які теми спілкуватися з однолітками.

Формування мовленнєвої особистості відбувається в комплексному розвитку абсолютно всіх компонентів мовленнєвого розвитку. Вчені-лінгвісти виокремлюють такі види мовленнєвої компетентності: лексична (наявність певного запасу слів); фонетична (правильна вимова всіх звуків рідної мови); граматична (правильне вживання граматичних форм рідної мови); діалогічна (розуміння зв'язного тексту, уміння вести діалог, складати розповіді)

Програмою початкової школи визначено набуття учнями елементарних знань про мовлення: усне та писемне, діалогічне та монологічне, про особливості висловлювань відповідно до їхніх комунікативних завдань та ситуації спілкування. Робота над правильною вимовою, чіткістю та виразністю усного мовлення, робота над правильним вживанням слова, над розширенням словникового запасу, над орфографічно грамотним письмом повинна стати основою для кожного уроку. Отже, мовленнєва діяльність молодших школярів не обмежується ані певною темою, ані окремим уроком.

Мовленнєвий розвиток, як і будь-який інший, потребує систематичного та цілеспрямованого навчання. Методисти та практичні психологи зазначають, що вправи є обов'язковим компонентом процесу засвоєння знань та вироблення навичок. Робота над правильною вимовою, чіткістю та виразністю усного мовлення, над розширенням словникового запасу, над

орфографічно грамотним письмом повинна стати основою для кожного уроку. Оскільки знання отримані в початкових класах, зокрема пов'язані з мовленням, забезпечують не лише основу подальшого навчання, виховання та розвитку майбутніх старшокласників, а й визначною мірою зумовлюють громадську, практичну та професійну діяльність дорослої сформованої особистості.

Саме тому, майже в усіх типах уроків з формування мовленнєвої компетентності наявний такий елемент як узагальнення та систематизація одержаних знань. На цьому етапі уроку, застосовуються різноманітні методичні прийоми: наприклад, робота з підручником, ігри, завдання з використанням засобів BYOD-технологій, які допускають проводити урок на більш високому емоційному та естетичному рівні, забезпечують наочністю, підвищують обсяг виконаних завдань, перехоплюють увагу учнів.

Мовленнєва компетентність, також виявляється в умінні учнів початкової школи застосовувати мовні засоби для побудови діалогічних та монологічних зв'язних висловлювань. Великі можливості для ознайомлення школярів з найважливішими правилами усного та писемного мовлення та спілкування, які виховують мовну культуру надають уроки української мови. Утворити такі навички допомагає робота над складанням діалогу. [30]

Враховуючи всі аспекти та підходи до трактування мовленнєвої компетентності в її структурі виокремлюють такі підструктури:

- мовна (когнітивна та лінгвістична) компетенції;
- власне мовленнєва компетентність.

У мовній (когнітивній) компетенції змістом виступає: розвиток узагальнюючої функції слова; здатність порівнювати, класифікувати, систематизувати предмети способом виокремлення істотних та неістотних ознак; усвідомлення зв'язків між предметами; рівень розвитку усвідомлення причинно-наслідкових зв'язків у реченнях та словосполученнях.

В контексті мовної (лінгвістичної) компетенції виокремлюють знання системи мови: фонетичні, лексичні та граматичні. Рівень засвоєння зазначених знань виступає показником рівня розвитку мовної (лінгвістичної) компетенції.

Щодо власне мовленнєвої компетентності, то вона передбачає засвоєння таких знань: знання виражальних засобів мовлення та особливостей їх використання залежно від форми мовленнєвого висловлювання (усне чи письмове); знання сполучуваності мовних одиниць, доцільності вживання мовних одиниць; знання про використання мовних форм в залежності від типу мовлення.

Отже, за результатами проведеного дослідження можемо констатувати, що мовленнєва компетентність належить до однієї з ключових базових характеристик особистості. Вчасний та якісний розвиток мовлення учнів є важливою умовою їх повноцінного мовленнєвого розвитку. Адже мовленнєвий розвиток молодшого школяра є важливим засобом за допомогою якого забезпечується взаємодія зростаючої особистості з навколишнім середовищем, уміння адекватно і доречно послуговуватися мовленням у різних ситуаціях спілкування.

1.2. Дефінітивний аналіз основних категорій досліджуваної проблеми

Інтеграція у світовий та європейський освітній простір визначає одним із пріоритетів державної політики України впровадження в освітній процес закладів освіти інноваційних технологій для покращення якості освіти, серед яких чільне місце посідають інформаційно-комунікаційні технології. Зокрема, у Концепції Нової української школи зазначається, що наскрізне використання інформаційно-комунікаційних технологій в освітньому процесі й управлінні закладами освіти та системою освіти має стати інструментом забезпечення успіху НУШ [33, с 8]. Йдеться про те, що впровадження ІКТ в освіту має перейти від одноразових проєктів до системного процесу, який буде охоплювати всі види діяльності. Окрім того, увага акцентується на тому, що інформаційно-комунікаційні технології суттєво розширяють можливості

вчителя, оптимізують процеси управління, таким чином формуючи в учня важливі в нинішньому суспільстві технологічні компетенції.

Беручи до уваги сьогоденні освітні реалії, визначне місце серед засобів ефективного засвоєння навчального процесу займає мобільне навчання, відоме як принцип BYOD: Bring Your Own Device (принеси свій власний пристрій). Для виявлення усіх аспектів нашого дослідження доцільним є аналіз підходів науковців до тлумачення сутності та змісту поняття BYOD технології. Ретроспективний аналіз джерельної бази засвідчує значну увагу до застосування даної технології в освітньому процесі у працях Браяна Р., Мілмана Р., Зільбермана М. та інших.

На теренах нашої держави дану технологію досліджували та впроваджували в освітній процес Житеньов Н., Скрипка Г., Стом В., В. Биков, І. Голіцина, Т. Калуги, О. Семерікова та ін.

Ключові аспекти використання засобів мобільного навчання подані в наукових та методичних працях Золотарьова І., Мардаренко О., Сараєва.

Аналіз сучасної вітчизняної літератури дає підстави стверджувати, що вперше технологію BYOD почали використовувати ще в 2009 році в ІТ сфері, коли була помічена тенденція серед працівників приносити на свої робочі місця власні мобільні гаджети (ноутбуки, планшети та смартфони) з метою їх використання для роботи в корпоративній мережі. Так ІТ технології ввійшли в освітню сферу.

У термінологічних словниках зазначається, що принцип BYOD технологій – це принцип, який передбачає активне використання для навчальних занять смартфонів, ноутбуків, планшетів та інших сучасних мобільних пристроїв, які не надаються навчальним закладом, а використовуються учнями за їхньою ініціативою. Наголосимо, що даний підхід у школі взаємодіє із ключовою інформаційно-цифровою компетентністю та сприяє підвищенню ефективності навчання на уроках в загальноосвітніх закладах.

Протягом останнього десятиліття українські науковці активно

досліджують принцип BYOD технологій, подають трактування сутності даного поняття та присвячують свої численні наукові праці цьому питанню. До прикладу Н. В. Рашевська у своєму дослідженні трактує поняття BYOD технологій, як сукупність мобільних апаратних та програмних засобів, а також систему методів і форм використання таких засобів у навчальному процесі з метою отримання, збереження, опрацювання та відтворення аудіо-, відео-, текстових, графічних та мультимедіа даних в умовах оперативної комунікації з глобальними та локальними ресурсами [1]. В той час, коли Г. В. Скрипка зазначає дане поняття як можливість учнів працювати в режимі онлайн та в короткі терміни опрацювати отримані результати, проходити опитування, створювати власні закладки [2].

У дослідженні Т. С. Бондаренко та В. К. Кожевнікова, яке присвячено використанню BYOD технологій для тестування навчальних досягнень суб'єктів освітнього процесу відмічено, що використання запропонованого підходу розширює межі тестування в просторі та часі, робить процедуру тестування більш систематичною та гнучкою, вносить в сам процес тестування елементи ігрового процесу [3].

У праці В. М. Андрієвської подається трактування концепції BYOD як інструмента реалізації STEAM-освіти, яка на сьогоднішній день є альтернативним рішенням розробки нових методик, котрі опиратимуться на інтерес школяра, підвищення мотивації до навчання, ініціативності, самостійності та перетворять навчальний процес на захопливий процес дослідження навколишнього світу. Оскільки мобільні технології володіють багатьма корисними можливостями, зокрема, миттєвою фіксацією даних, вільним доступом до онлайн ресурсів, зручним скануванням QR-коду, інструментально-ресурсною підтримкою пізнавальної діяльності учня поза межами навчального закладу та використанням багатофункціональних навчальних додатків [4].

На підставі проведеного аналізу наукових досліджень різних вчених, щодо трактування принципу BYOD в освітньому просторі, ми можемо

стверджувати, що даний принцип відображається як перспективна та ефективна стратегія, адже BYOD технології можуть сприяти інтерактивному та індивідуалізованому навчанню, забезпечуючи школярам доступ до різноманітних навчальних ресурсів та є важливим інструментом на шляху модернізації навчального процесу в освітніх закладах.

Зокрема, в сфері розвитку та формування мовленнєвої компетентності школярів представлена технологія мобільного навчання стає неабияк актуальною, опираючись на те, що багато науковців підкреслюють ефективність застосування мобільних засобів в процесі навчання української мови, які сприяють подоланню комунікативного бар'єру, формуванню навичок дослідницької діяльності, підвищенню мотивації до оволодіння мовленнєвими навичками та використання їх у реальних міжособистісних контактах.

Сучасний світ змінюється швидкими темпами, якщо ще донедавна базовими навичками людини вважалися лише читання, письмо та рахування, то вже в 2017 році в Рекомендаціях Європейського парламенту та Ради Європи про ключові компетенції для навчання протягом всього життя до базових навичок було віднесено ще й мобільні (цифрові навички).

У Концепції реалізації державної політики у сфері реформування НУШ на період до 2029 року зазначено, що «реформування педагогіки загальної середньої освіти передбачає перехід до педагогіки партнерства між учнем, вчителем та батьками, що потребує ґрунтовної підготовки вчителів за новими методиками та технологіями навчання, зокрема інформаційно-комунікативними технологіями» [1].

Аналіз практичного досвіду засвідчує, що вчителю початкових класів необхідно розвивати здатності впевненого, безпечного та відповідального використання технологій BYOD в освітньому процесі, тобто розвивати цифрову компетентність.

Ключовими складовими стандартами цифрової компетентності є:

- інформаційна грамотність та вміння використовувати, аналізувати, накопичувати та відтворювати отриманий матеріал;
- комунікація та спілкування різними засобами, співпрацювати та обмінюватися інформацією;
- безпечне користування інформаційними технологіями [ ].

Оскільки сучасні учні ростуть в оточенні мобільних телефонів, комп'ютерів та інших мобільних пристроїв, більшу половину свого часу вони проводять в сучасних гаджетах, спілкуються в соціальних мережах, слухають музику, переглядають фільми, грають в ігри, а тому вчителю варто залучати / використовувати інформаційні технології з користю під час навчального процесу.

Важливо, щоб сучасні вчителі початкових класів не лише вільно орієнтувалися в предметній галузі, а й були компетентними в інформаційних технологіях, які пов'язані з професійно-педагогічною діяльністю. Вчителю важливо знати можливості інформаційних технологій для доцільного й правильного їх використання на уроці, для того, щоб створити захоплюючу атмосферу праці з учнями, демонструвати їм величезні можливості мови щодо висловлення власних думок і почуттів. До того ж інформаційні технології можуть надихнути вчителя на оригінальні ідеї, полегшити рутинну роботу на уроках, оскільки в інтернет-мережі є дуже багато можливостей та цікавих розробок.

Сучасний інформаційний простір має багато переваг. Використання мобільних технологій, з одного боку, розширює можливості вчителя та учня в освітньому процесі, а з іншого – створює немало проблем. Так як при низькому рівні культури застосування сучасних гаджетів та його некоректне використання становить загрозу психологічному здоров'ю дітей, оскільки такі пристрої частіше використовують для соціальної комунікації. Слід мотивувати школярів дотримуватися основних правил безпеки задля того, щоб самостійно розв'язувати навчальні задачі, структурувати великі обсяги інформації, використовувати корисні інформаційні ресурси [39, с 19-20].

Доцільне використання BYOD-технологій при організації освітнього процесу Нової української школи відповідно до мети та змісту розглядається науковцями та практиками у двох напрямках.

Перший напрям характеризується впровадженням в дидактику початкової освіти інформаційних технологій (BYOD) та педагогічних методів їх застосування; розробки структури занять, рекомендацій щодо санітарно-гігієнічних вимог, проблем безпеки з організації комп'ютерно-ігрового комплексу в закладах загальної середньої освіти.

Другий напрям передбачає всебічний розвиток учнів у комп'ютерно-орієнтованому ігровому середовищі: інтелектуальний, естетичний розвиток дитини; формування просторових уявлень; розвиток логіко-математичних умінь та творчої активності.

Важливим є задоволення пізнавальних інтересів учнів початкових класів, підтримка їх творчої ініціативи та прагнення до освоєння нових ІКТ. Освітнє середовище повинно бути організовано таким чином, щоб воно сприяло вільному розвитку творчої особистості дитини. У методичних рекомендаціях щодо організації освітнього простору Нової української школи зазначено, що «освітній простір НУШ потребує широкого використання нових інформаційно-комунікаційних технологій, нових мультимедійних засобів навчання» [39, с 86].

Незважаючи на те, що вченими проведена значна кількість досліджень з проблеми застосування інформаційно-комунікаційних технологій в освітньому процесі загальноосвітньої школи, такий її аспект як впровадження технологій BYOD з метою формування мовленнєвої компетентності молодших школярів залишається відкритим для вивчення.

1.3. Технологія BYOD як засіб формування мовлення молодших школярів

Сучасний освітній простір визначається стрімким розвитком новітніх технологій, тому використання технології BYOD стає актуальним питанням в

контексті формування мовленнєвої компетентності учнів початкових класів. Визнання вагомості набуття даної компетентності актуалізує необхідність пошуку та впровадження в освітній процес початкової школи ефективних засобів її формування. У контексті зазначеного технології BYOD не лише допоможуть підвищити рівень мовленнєвої компетентності школярів, а й сприятимуть їхній успішній адаптації до вимог сучасного інформаційного суспільства.

З цього приводу слушними є міркування І. Безкровного, що «впровадження мобільних технологій в школах є свідченням того, що наша країна поступово переходить на новий, сучасний етап розвитку. Якщо раніше навчання було виключно предметно орієнтованим, то зараз воно більш орієнтоване на учнів та їх індивідуальні особливості. Використовуючи мобільні технології у навчальному процесі, учні можуть навчатися не лише в школі, але й за її межами, в обраній для себе формі [42].

Зауважимо, що у «Державному стандарті початкової освіти» визначено одну з 11-ти ключових компетентностей, яку повинен розвивати вчитель – це інформаційно-комунікаційна компетентність. Вона передбачає володіння цифровою грамотністю для особистого розвитку та ефективної комунікації, а також включає вміння застосовувати ці навички в різних життєвих ситуаціях [1].

Аналіз практичного досвіду засвідчує, що вміння, які охоплюють інформаційно-комунікаційну компетентність, включають: читання з розумінням, правильне та чітке висловлювання власної думки в усній та письмовій формах, творчість, логічне обґрунтування власної точки зору, управління емоціями, критичне та системне мислення, ініціативність, вирішення проблем та співпраця з іншими особистостями.

Як бачимо, в умовах цифровізації сучасного суспільства мобільні пристрої активно використовуються в різних сферах життєдіяльності особистості і основною причиною їх використання є підвищення рівня навчальних досягнень.

До основних засобів навчання, які можуть застосовуватися як елементи BYOD-технологій учнів початкової школи можна віднести:

- адаптовані електронні підручники
- довідники, словники, бази даних та інші довідкові джерела інформації
- мультимедійні засоби
- пошукові системи, хмарні сховища
- спеціальні програми, що здатні відкривати файли офісних програм, таких як OfficeWord, PowerPoint, Excel, текстові документи у різних форматах (txt, doc, pdf)
- офіційні додатки [10, с.117]

Одним із завдань BYOD-технологій є те, щоб діти навчилися доцільно використовувати свої гаджети в освітніх потребах.

До основних переваг використання BYOD-технологій на уроках можна віднести:

- актуальність та інноваційність даної технології;
- можливість використання «легких» переносних пристроїв в освітніх цілях;
- підвищену ефективність у навчанні осіб з обмеженими можливостями;
- можливість одночасної взаємодії як з однією особою, так і з групою осіб;
- відсутність обмежень за часом, місцем, розкладом навчання та відсутність вікових обмежень.

До недоліків впровадження технології BYOD належать:

- висока вартість означеної технології для її користувачів;
- несумісність деяких мобільних пристроїв з іншими програмами та пристроями;
- фрагментація навчання;
- обмежені розміри та ємність мобільних пристроїв;
- обмеження освітньої інформації по візуалізації;
- обмеження по швидкості передачі інформації на мобільні пристрої;

- часті зміни в моделях, технологіях і функціональних можливостях мобільних пристроїв;
- відсутність в учнів добре розвинених навичок самоконтролю та самокерування власною пізнавальною діяльністю;
- труднощі в оцінці якості навчання за означеною технологією;
- стирання кордонів між особистим життям і навчальною діяльністю учнів;
- недостатня «технічна» підготовка вчителів початкової школи у галузі створення мобільного контенту [10, с.114-115].

Використання BYOD технологій для формування мовлення учнів початкових класів повинно враховувати ряд умов, як описано в методичному посібнику «European Schoolnet», який було складено науковцями Європейської школи. Враховуючи ці умови та особливості розвитку учнів початкових класів, ми визначили ключові фактори, які впливають на успішне впровадження технології BYOD в навчальний процес: забезпечення мобільними пристроями, підключення до Інтернет-мережі, контроль учнів з боку вчителя, часовий проміжок використання мобільного пристрою, організація роботи вчителем.

Технологія BYOD передбачає використання деяких можливостей мобільних пристроїв учнів для організації роботи на уроках та свідоме введення гаджетів в освітній процес.

Організація навчального процесу в початковій школі повинна сприяти активізації пізнавальної діяльності учнів, успішному засвоєнню навчального матеріалу та сприяти психічному розвитку дитини. Тобто технологія BYOD має виконувати певну освітню функцію, яка буде допомагати дитині краще аналізувати потік інформації та сприймати її. Дана технологія повинна виступати як допоміжний елемент навчального процесу, а не як основний. Беручи до уваги психологічні особливості кожного з учнів, робота з використанням BYOD-технологій повинна бути чітко продумана.

Аналіз досвіду використання інформайїних технологій переконує, що ефективним засобом формування мовленнєвої компетентності учнів початкових класів на уроках мовно-літературної освітньої галузі є BYOD-технології. Серед засобів мобільних технологій, які теж доречно використовувати для формування мовлення школярів є онлайн-словники. Практика засвідчує, що найкраще їх використовувати в 3-4х класах на уроках української мови, адже діти в цьому віці краще орієнтуються в електронних ресурсах, можуть самостійно знаходити тлумачення слів в орфографічних, синонімічних та антонімічних словниках.

До того ж, в сучасному суспільстві онлайн-засобам: словниками, програмам, а, отже, мобільним додаткам надається перевага. Вони, безперечно, істотно зручніші, так як необхідну нам інформацію можна знайти за лічені секунди. Більше того, значення слів та прикладів вживання в мовленні в електронних словниках буде вкрай більшим, адже в них немає ліміту по обсягу.

Вагомою перевагою в таких словниках є те, що в них можна почути як вимовляється слово, побачити його транскрипцію та зразки їх вживання в словосполученні й реченні. Це також є сильною стороною мобільних технологій, оскільки сприймаючи навчальний матеріал візуально та на слух, учні швидше та набагато легше зможуть його засвоїти.

Мета роботи з онлайн-словниками в початковій школі – це формування в дітей потреби та вміння користуватися словниками задля отримання потрібної інформації, розвитку почуття мовної норми та культури мовлення. Ефективне використання лінгвістичних онлайн-словників, дозволяє учням застосовувати отриману з них інформацію при написанні творчих робіт, читанні художніх текстів. У школярів формується звичка звертатись до словника в разі виникнення необхідності пошуку інформації про грамотне написання слова чи його застосування в своїй мовленнєвій діяльності.

Ще одним засобом мобільних технологій, який можна використати для формування мовленнєвої компетентності учнів є звичайний диктофон в

смартфоні. З ним можна організовувати досить цікаві та оригінальні форми роботи, наприклад:

- дослідження навколишнього середовища (його звукового оточення) – шум води та листя, спів птахів, звуки тварин;
- формат інтерв'ю (учень може ставити запитання вчителю, батькам, друзям, однокласникам, або самостійно відповідати на чийсь запитання);
- формат аудіорепортаж (фіксація результатів спостережень та дослідів) – «Як змінюється природа восени?», «Як харчуються звірі взимку?» тощо;

Такі вправи допомагають дітям краще розуміти та повагою один одного, вміти слухати та бути почутим, чітко й лаконічно відповідати на запитання, легко висловлювати свої думки. Ефективними такі форми роботи є під час написання творів, переказів, оскільки під час прослуховування власних записів учні зможуть самостійно оцінити себе, якість свого мовлення, почути себе зі сторони, це сприяє формуванню впевненості в собі та адекватної самооцінки.

Доволі елементарним, проте ефективним засобом формування мовлення може бути звичайний пошук інформації в застосунку Google, в голосовому режимі. Учням необхідно лише озвучити те, про що вони хочуть дізнатися, а застосунок самостійно надасть відповідь з мережі. Голосовий режим застосунку потребує правильної вимови, що у свою чергу формує в дітей вміння чітко формулювати свої запитання та самостійно знаходити правильну відповідь [38].

Надзвичайно поширеним та цікавим засобом формування мовлення молодших школярів є перегляд відеороликів, до прикладу коміксів, казок, мультфільмів. Після перегляду відео вчитель може провести невеличкий словесний опис за змістом переглянутого ролику, при цьому активізується та розширюється словниковий запас учнів, залучаються знання із складання синонімічного ряду, використання слів в переносному значенні. Можна запропонувати дітям придумати власну кінцівку до переглянутого мультфільму, щоб максимально активізувати їх мовленнєву діяльність.

Маємо підстави стверджувати, що з допомогою засобів даної технології можна ефективно, оригінально, швидко, а головне цікаво та захоплююче для дітей підвищувати рівень їх мовленнєвої компетентності. Однак, попри всю доступну інформацію про використання мобільних технологій в освітньому процесі ця тематика потребує постійного вдосконалення та оновлення, оскільки, сучасні інформаційно-комунікаційні технології розвиваються в сучасному світі надто швидкими темпами. Тому вчителів необхідно постійно знаходитися в пошуках чогось нового, сучасного, ефективного, безперервно займатися саморозвитком та вдосконаленням професійних навичок, які можна застосовувати на уроках мовно-літературної освітньої галузі в початкових класах задля формування мовленнєвої компетентності учнів.

Висновки до розділу 1

Здійснивши аналіз науково-методичної літератури в контексті даного дослідження, можна стверджувати, що мовленнєва компетентність належить до однієї з ключових характеристик зростаючої особистості, на важливість якої вказують нормативні документи Закон України «Про освіту», «Про загальну середню освіту», Державний стандарт початкової освіти, Концепція Нової української школи.

З'ясовано, що різні аспекти формування мовленнєвої компетентності молодших школярів досліджують О.Біляєв, А. Богуш, Л. Варзацька, М. Вашуленко, Н. Гавриш, О. Кучерук, І. Нагрибельна, О. Овчарук, Л. Паламар, М. Пентиліук, О. Петрук, К. Пономарьова, Н. Сіранчук, О.Савченко, О. Хорошковська та ін.

Доведено, що формування мовленнєвої особистості молодшого школяра є комплексним процесом, який включає розвиток різних складових мовленнєвої компетентності і забезпечується на уроках мовно-літературної освітньої галузі. Виявлено, що навчальна програма початкової школи зосереджена на набутті учнями елементарних знань про всі аспекти

мовленнєвої діяльності, задля того, щоб забезпечити повноцінний розвиток мовленнєвої компетентності молодших школярів.

Забезпечити ефективність мовленнєвого розвитку в епоху сучасних інформаційних технологій сприятимуть нові підходи та засоби навчання, серед яких важливе місце відводиться BYOD технологіям. Проаналізовано різні підходи до розуміння і тлумачення даного явища, яке увійшло в освітній процес як спосіб навчання «прийди зі своїм пристроєм», сутність якого полягає в тому, що учні приносять на урок свої мобільні пристрої для попередньо запланованої роботи вчителя.

Важливо підкреслити, що основними засобами навчання, котрі можна впроваджувати як елементи BYOD технологій на уроках української мови та читання для формування мовленнєвої компетентності виступають: адаптовані до навчальної програми електронні підручники, мультимедійні засоби, онлайн-словники, довідники, пошукові системи, офіційні мобільні додатки та програми.

Доведено, що ефективність впровадження BYOD технологій на уроках української мови та читання початкових класів буде залежати від усвідомлення зміни ролі вчителя в умовах НУШ; вмінні користуватися мобільними технологіями у навчанні учнів та рівня мотивації педагога до професійного саморозвитку та самовдосконалення.

Встановлено, що використання застосунку Google, перегляд відеороликів та інших застосунків технології BYOD значно підвищує рівень мовленнєвої компетентності молодших школярів, створює широкі можливості для пізнання й саморозвитку школярів, сприяє ефективному, цікавому та захоплюючому навчанню.

РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЄВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ BYOD ТЕХНОЛОГІЙ

2.1. Експериментальна методика формування мовленнєвої компетентності молодших школярів на уроках мовно-літературної освітньої галузі засобами BYOD технологій.

З метою з'ясування стану сформованості мовленнєвої компетентності молодших школярів та ефективності використання BYOD-технологій, як засобу формування мовлення учнів початкових класів нами було проведено експериментальне дослідження, яке було здійснено на базі Давидівської ЗОШ І-ІІІ ступенів Сторожинецької міської ради Чернівецького району Чернівецької області. У ньому взяли участь 24 учнів 2-го класу, 28 учнів 4-го класу та 2 педагоги, які викладають в цих класах. Експеримент проводився в три етапи:

- 1) **Констатувальний** – була організована перевірка стану сформованості мовленнєвої компетентності учнів початкових класів та стан забезпечення учнів власними мобільними пристроями. З метою здійснення цього етапу було використано такі форми роботи, як анкетування, спостереження, бесіда та розгляд документації для визначення рівня розвитку мовленнєвої компетентності учнів 2 та 4 класів.
- 2) **Формувальний** – на цьому етапі проводився аналіз впливу використання особистих гаджетів на уроках української мови та читання задля формування мовленнєвої компетентності школярів. Об'єктом дослідження цього етапу були учні 4-го класу, які використовували власні мобільні пристрої в процесі навчання. В процесі було використано такі методи роботи: спостереження, бесіда та анкетування.
- 3) **Контрольний (підсумковий)** – в ході його проведення було здійснено аналіз рівня сформованості мовленнєвої компетентності школярів 2 та 4-

х класів та здійснений аналіз одержаних результатів.

Під час проведення констатувального етапу даного дослідження була проведена діагностика рівня стану сформованості мовленнєвої компетентності учнів 2-х і 4-х класів та діагностика стану сформованості мовленнєвої компетентності із використанням BYOD технологій на уроках української мови та читання.

Задля діагностики рівня сформованості мовленнєвої компетентності учнів початкової ланки було застосовано такі прийоми дослідження:

- Завдання для виявлення стану рівня сформованості мовленнєвої компетентності учнів початкової школи (див. додаток А).
- Завдання розроблені для аналізу здатності учнів формулювати висловлювання як в усному, так і в писемному мовленні; дослідження стану сформованості словникового запасу учнів.
- Анкетування на наявність власних мобільних пристроїв учнів початкової школи (див. додаток Б).

Діагностику рівня сформованості мовленнєвої компетентності школярів було проведено в 2-му та 4-му класах, загальною кількістю   дітей. Завдання були адаптовані згідно з можливостями та інтересами учнів другого і четвертого класів. Стан сформованості мовленнєвої компетентності був оцінений за трьома рівнями – низький, середній, високий (див. табл. 2. 1).

Таблиця 2. 1

Результати на перевірку рівня сформованості мовленнєвої компетентності

Критерії оцінювання	%	
	2-й клас	4-й клас
Низький рівень	38	18
Середній рівень	42	55
Високий рівень	20	27

Завдання для аналізу здатності учнів формулювати висловлювання як в

усному, так і в писемному мовленні; дослідження стану сформованості словникового запасу учнів. В ході виконання даного завдання було проаналізовано словниковий запас учнів, повнота та обсяг відповідей, здатність учнів іти на контакт з іншими людьми. Результати даного аналізу представлено в таблиці (див. табл. 2. 2)

Таблиця 2. 2

Результати констатувального опитування за розробленими питаннями та завданнями

Критерії оцінювання	%	%
	2-й клас	4-й клас
Низький рівень	25	18
Середній рівень	60	70
Високий рівень	15	12

Під час виконання констатувального етапу дослідження (виконання завдань для аналізу здатності учнів формулювати висловлювання як в усному, так і в писемному мовленні; дослідження стану сформованості словникового запасу учнів та рівня зв'язного мовлення) високий рівень при оцінюванні показали 15% учнів в другому класі та 12% в четвертому.

Після проходження анкетування на стан забезпечення власними мобільними пристроями в учнів 2-го та 4-го класу було проаналізовано, що забезпеченість сучасними гаджетами найвища в 4-му класі (кожен учень володіє принаймні одним технологічним пристроєм, який може бути задіяний в процесі навчання).

Таблиця 2. 3

Забезпеченість учнів мобільними пристроями

№	Мобільні пристрої	Кількість учнів

п/п		2-й клас	4-й клас
		%	%
	Мобільний телефон	90	100
	Планшет	23	36
	Комп'ютер/ноутбук	36	48

Отже, в ході проведення констатувального етапу експерименту було проаналізовано та виявлено різний рівень розвитку мовленнєвої компетентності школярів в другому та четвертому класах та різний рівень забезпеченості мобільними пристроями кожної дитини 2-го та 4-го класу.

На формувальний етап констатувального дослідження було обрано клас із 100% забезпеченням учнів мобільними пристроями (телефонами), за даними анкетування стану забезпечення учнів власними мобільними пристроями, найвищий рівень володіння показав 4-й клас. Саме в цьому класі було здійснено формувальний етап констатувального дослідження, що передбачає впровадження технології BYOD в нашому випадку за результатами анкетування (використання мобільних телефонів так як цей пристрій наявний у кожного учня класу), яка цілеспрямована на формування мовленнєвої компетентності на уроках української мови та читання в четвертому класі.

Під час виконання формувального етапу експерименту було представлено та подано для опрацювання учням 4-го класу комплекс вправ, які доречно виконувати при формуванні мовленнєвої компетентності із допомогою мобільних технологій на уроках української мови та читання.

Реалізація формувального етапу даного експерименту проводилась на рівні таких етапів:

- 1) Організаційно-мотиваційний
- 2) Процесуальний
- 3) Рефлексивний

Організаційно-мотиваційний етап характеризувався виробленням основних правил поведінки в роботі з мобільними пристроями під час

навчального процесу. За зразком:

- бесіда щодо доцільності використання мобільних пристроїв під час освітнього процесу;
- обговорення питання тривалого використання мобільних телефонів та їх шкода для здоров'я дітей;
- обговорення збереження матеріальної цінності електронних пристроїв четвертого класу;
- закріплення обговорених правил безпеки використання мобільних пристроїв;
- впровадження в освітній процес завдань із застосуванням мобільних технологій.

Після того, як учні ознайомилися із основними правилами поведінки та технікою користування мобільними пристроями під час освітнього процесу був розпочатий другий етап (процесуальний), який передбачав виконання представлених завдань для учнів четвертого класу із використанням власних мобільних телефонів на уроках української мови та читання відповідно до тих тем, що вивчалися згідно з освітньою програмою, яка розроблена О. Я. Савченко, за якою навчаються учні четвертого класу Давидівської ЗОШ I-III ступенів Чернівецького району Чернівецької області. Уроки за освітньою програмою О. Я. Савченко не інтегруються і використовуються підручники з української мови та читання (Захарійчук, Мовчун).

У ході проведення експериментальної частини дослідження, яка була реалізована на уроці української мови в четвертому класі під час вивчення теми: «Ненаголошені голосні звуки [е], [и]», були розроблені та представлені такі види завдань:

Завдання 1. Пригадавши правило правопису ненаголошених звуків [е], [и], необхідно зробити аудіозапис із використанням власного мобільного пристрою з поясненням зазначеного вище поняття (власними словами) та надіслати його у будь-який зручний месенджер однокласникам, батькам чи друзям.

Завдання 2. Самостійно відшукати в пошуковій системі Google орфограму «Правопис ненаголошених звуків [е], [и]», поділитися з однокласниками віднайденою інформацією та обмінятися думками.

Завдання 3. Сформувати перелік слів, в яких потрібно визначити правильність правопису ненаголошених звуків [е], [и] та надіслати в групу свого класу в зручному для вас месенджері. Після виконання цього завдання, проаналізувати кількість правильних відповідей та обговорити в класі неправильно обрані варіанти правопису.

Завдання 4. Зробити фото на свій власний мобільний пристрій виконаної вправи 21 на сторінці 11 та обмінятися нею із товаришем; проаналізуй роботу свого товариша, чи відповідає вона правилам правопису?

Завдання 5.

Переглянь відеоролик, який продемонструє вчитель. Після уважного перегляду здійсни аналіз вимови слів із ненаголошеними звуками [е], [и].

Завдання 6. Прослухай аудіозапис із вимовою слів із ненаголошеними звуками [е], [и], проаналізуй прослуханий матеріал та запиши свою думку щодо правильності вимови даних слів; надішли свій аудіозапис через зручний для тебе месенджер.

Завдання 7. Виконай вправу 22 на сторінці 11. Із допомогою електронного (орфографічного) словника здійсни перевірку написання зазначених в підручнику слів.

Завдання 8. Сфотографуй поданий малюнок на сторінці 11 надішли його в зручний для тебе месенджер своєму товаришу. Та разом з ним відгадай якого прислів'я він стосується.

Завдання 9. Поділись враженнями від уроку із батьками чи друзями. Задля цього запиши коротке відеоповідомлення та надішли його в соціальні мережі або месенджери [86].

На третьому (рефлексивному) етапі формувального етапу констатувального дослідження завдання були з творчим нахилом, які опирались на використання власних мобільних пристроїв та мережі

«Інтернет».

Завдання 1. Використовуючи сканер QR-коду, який вже влаштований в мобільному пристрої, поясни правопис запропонованих вчителем слів та їх тлумачення.

Завдання 2. Прослухай із допомогою власного мобільного пристрою вірш за темою. Повтори його самостійно із інтонацією, яка представлена на аудіозаписі. Запиши на диктофон в телефоні.

Завдання 3. Зателефонуй товаришу чи однокласнику, який був відсутній на уроці, погодь з ним можливу зустріч, задля обговорення подій, що відбулись в школі, та домашнього завдання на наступний день.

Завдання 4. Із допомогою власного гаджету створи відеозапис розповіді однокласників на обрану тематику та здійсни оцінку записаного відео. Проаналізуй, хто із учнів сказав більшу кількість слів за одну хвилину.

Завдання 5. Створи власний відеозапис із допомогою мобільного пристрою на тему: «Золота пора року - осінь».

Представлені зразки завдань вільно підлаштовуються до необхідної теми уроку з української мови. При цьому вчителю потрібно виявляти творчість та креативність власної освітньої діяльності у роботі із BYOD технологіями. Також варто пам'ятати про систематичне використання мобільних технологій на уроках. Тільки тоді дана технологія може принести бажаний результат, оскільки технологія BYOD - це лише допоміжний засіб організації уроку української мови, а основною метою освітнього процесу на уроках рідної мови є формування мовленнєвої компетентності молодших школярів.

Варто зазначити, що використання сучасних технологій BYOD на уроках, а зокрема на українській мові та читанні може займати значний проміжок часу. Щоб краще організувати час на уроці варто потренуватися з учнями в позаурочний час у виконанні таких завдань. Це буде сприяти значній економії часу під час проведення уроку та сконцентрує увагу молодших школярів на основній меті завдання, яку треба здійснити в процесі навчання.

Використання технології BYOD вимагає від вчителя початкових класів готовності до інноваційно-креативної діяльності в плані компетентнісного навчання учнів початкової ланки. Найперше потрібно дотримуватися умови пояснення учням основних правил використання мобільних пристроїв згідно санітарних норм для чергового самостійного використання мобільних пристроїв школярами з дотриманням всіх рекомендацій; та пам'ятати про пріоритетне гасло вчителя XXI століття «Необхідно навчити учнів вчитися, представити молодшим школярам можливості для зацікавленості в освітньому процесі в закладі освіти в майбутньому» [1].

Під час проведення контрольного (підсумкового) етапу дослідження було здійснено аналіз експериментального (формульованого) етапу у процесі якого учні четвертого класу виконували представлені завдання із допомогою власних мобільних телефонів в письмовій та усній формі: створювали аудіо- та відеозаписи, надсилали текстові та аудіоповідомлення, створювали фотознімки виконаних завдань (для подальшого їх аналізу та обговорення в групах).

Після завершення проведення контрольного (підсумкового) етапу дослідження стосовно рівня сформованості мовленнєвої компетентності учнів четвертого класу з використанням мобільних пристроїв, була проведена повторна діагностика. Результати тестування відображено на таблиці (див. табл. 2. 4).

Таблиця 2. 4.

Результати контрольного опитування на перевірку рівня сформованості мовленнєвої компетентності

Критерії оцінювання	%
	4-й клас
Низький рівень	10
Середній рівень	60
Високий рівень	30

Результати проведення контрольного опитування за розробленими питаннями та завданнями (завдання для аналізу здатності учнів формулювати висловлювання як в усному, так і в писемному мовленні; дослідження стану сформованості словникового запасу учнів передбачало два розділи: запитання власного авторства та написання твору) представлені на таблиці 2.5.

Таблиця 2. 5.

Результати контрольного опитування за розробленими питаннями та завданнями

Критерії оцінювання	%
	4-й клас
Низький рівень	10
Середній рівень	75
Високий рівень	15

Проаналізувавши отримані результати тестувань підсумкового та констатувального етапу даного експерименту можна зробити висновок: в учнів четвертого класу спостерігається позитивна динаміка розвитку мовленнєвої діяльності із допомогою використання розроблених завдань.

Комплекс розроблених завдань, котрі були використані в процесі формульовального етапу дослідження розвитку мовленнєвої компетентності з використанням технології BYOD на уроках української мови в четвертому класі був проведений за тією ж методикою, яка використовувалась під час констатувального етапу дослідження. Це свідчить про те, що рівень мовленнєвої компетентності учнів підвищився на зазначені відсотки з кожним із показників і хоч кінцевий результат незначний, однак простежуються вагомні зміни, насамперед індивідуальні зміни кожного учня, їх відкритість та зацікавленість під час комунікації з однокласниками на уроках української мови.

Наголосимо, що вагомою перевагою використання BYOD технологій є зростання інформаційно-комунікаційної компетентності та вдосконалення

медіаграмотності учнів початкових класів, що являється пріоритетною вимогою Нової української школи.

Отримані результати проведення формувального (експериментального) етапу дослідження в четвертому класі на уроках української мови можна відстежити на діаграмі (див. рис. 2.1).

Аналіз результатів даного дослідження дає підстави стверджувати про ефективність використання BYOD технологій в навчальному процесі для кращого розвитку мовленнєвої компетентності учнів початкових класів, оскільки дана технологія позитивно впливає на рівень мотивації учнів до освітньої діяльності, мобільні технології сприяють розвитку пізнавальних можливостей школярів, роблять навчальний процес на уроках цікавим, доступним, сучасним та пізнавальним.

2.2. Особливості роботи з BYOD технологіями на уроках української мови

Важливим аспектом, який актуалізує використання BYOD-технологій в освітньому процесі є оцифрування Міністерством освіти і науки України підручників. Деякі видавництва починають запроваджувати інтерактивні елементи в підручники, такі як: відео, додаткові матеріали, посилання, QR-коди та 3D-моделі, що робить навчання цікавим та пізнавальним. До прикладу, перейшовши за посиланням або просканувавши QR-код в підручнику, учням надається доступ до додаткової інформації, яка допоможе їм швидко та легко засвоїти навчальний матеріал. Це розширить зміст вивченої теми та дозволить її дослідити більш глибоко. Наприклад, переглянувши відеоролик учні можуть

одразу в чаті в реальному часі висловити свої враження щодо нього чи взяти участь у віртуальному обговоренні. Інтерактивний характер використання QR-кодів дозволить залучити увагу дітей та зробить процес навчання більш цікавим та захопливим.

Ще однією перевагою використання QR-кодів на уроках є те, що вони допомагають дітям розвивати навички використання інформаційних технологій та цифрову грамотність, яка є ще однією ключовою компетентністю, згідно концепції Нової української школи, що стає важливим аспектом сучасної освіти.

Не менш ефективним та поширеним інструментом мобільних технологій в сфері навчання мови є електронні чи онлайн-словники. Їх застосування на уроках української мови в початкових класах надає величезний доступ до різних слів, фраз, які збагачують словниковий запас дітей; допомагають краще розуміти слова та фрази саме в конкретних контекстах, що вкрай важливо для формування мовлення; також вагомою перевагою електронних словників є те, що в них міститься звуковий супровід слів, який допомагає учням правильно вимовляти слова.

Використовуючи BYOD технології на уроках української мови в початкових класах необхідно дотримуватися балансу між традиційними методами навчання та використанням мобільних технологій. Вкрай важливо в процесі навчання учнів початкових класів якомога більше застосовувати ілюстративний матеріал, при цьому залучаючи в процес сприйняття не лише зір, а й слух, емоції та уяву дитини. Буде доречно тут застосувати яскравість та ілюстративну насиченість мультимедійних презентацій та анімацій.

Використання BYOD-технологій на уроках української мови дозволяє перейти від пояснювально-ілюстративного засобу навчання до діяльнісного, при якому дитина стає активним суб'єктом освітнього процесу. Це буде сприяти більш свідомому засвоєнню знань учнями.

Використання мобільних пристроїв на уроках української мови може забезпечити диференційований підхід в освітньому процесі, що дозволяє

задовольнити освітні потреби кожного учня в класі, вдосконалити набуті навички, здібності, та формувати мовленнєву компетентність. Технологія BYOD допоможе вчителю в організації освітнього процесу, вдосконалив мотивацію активності учнів початкової школи із вагомими можливостями у навчанні та в розвитку і мотивації дітей з особливими освітніми потребами.

Технологія BYOD характерна тим, що вона є доступною для сучасних дітей в умовах сучасної школи та не відображається на фінансових витратах загальноосвітнього закладу. Оскільки майже кожна дитина молодшого шкільного віку має хоча б один мобільний пристрій у своєму вживанні. Це один із припадних аспектів BYOD-технологій, особливо на сьогоднішній день.

Ще однією вагомою позитивною характеристикою використання мобільних технологій є те, що вони тісно пов'язані з навчальною мобільністю, оскільки діти можуть навчатися навіть під час дистанційного навчання, що є неабияк актуально в сьогоднішніх життєвих реаліях.

Використовуючи BYOD-технології на уроках української мови можна виділити їх переваги та можливості:

- голосовий супровід (допомагає краще засвоювати прочитаний матеріал з розвитком аудіальної пам'яті, наприклад під час прослуховування аудіокниг відпрацьовується мовлення дитини)
- графічні та відеоілюстрації (з їх допомогою значно підвищується рівень засвоєння навчального матеріалу на уроці)
- диференційований підхід до навчання (індивідуальні завдання для кожного учня, що запобігає списуванню та підвищує інтерес учнів до виконання завдань)

Технологіями BYOD можна користуватися на всіх етапах сучасного уроку, це залежить від креативності вчителя та рівня складності завдань, які вчитель пропонує учням. Із допомогою мобільних пристроїв учні можуть здійснювати аналіз мовленнєвих помилок як своїх, так і чужих, розвивати фонематичний слух із допомогою прослуховування фрагментів творів та аудіотекстів.

Науковець М. Зібельман визначає такі види робіт, які можна використовувати за мобільною технологією:

- QR-код, який можна застосовувати на усіх етапах уроку та в різних формах;
- проєкти з використанням фото: екскурсії, прогулянки;
- проходження тестів на власних мобільних пристроях;
- геокешинг – завдання з пошуку об'єкта відповідно до фото;
- скрайбінг - переклад інформації зі словесної форми у візуальну та фіксування її у режимі реального часу [26].

Нинішня освіта пропонує різні інтернет-платформи, ресурси, мобільні додатки та соціальні мережі, котрі можна застосовувати в процесі формування мовленнєвої компетентності учнів початкової школи. Для цього можна застосовувати базові функції смартфона: надсилати текстові повідомлення із дотриманням вимог української мови, створити аудіозапис висловлювання на диктофон та виконати його аналіз відповідно до наданих критеріїв. Також можливо розвивати фонематичний слух школярів за допомогою використання аудіоматеріалів, які вчитель розповсюджує всім учням в класі.

Для того, щоб діти краще засвоювали навчальний матеріал існують електронні посібники-тренажери, де діти у формі гри можуть засвоїти матеріал, а згодом повторити його задля того щоб досягти успіхів у навчання. Дидактичні ігри-тренажери, що представлені в посібнику розвивають у дітей увагу, увагу та пам'ять. Такі завдання в ігровому форматі допоможуть закріпити практичні уміння та навички, виконуючи при цьому вправи різних типів.

Кожен розділ такого посібника поділений на такі блоки – звуки та букви; апостроф; мова і мовлення; однорідні члени речення; текст; будова тексту; речення; прості та складні речення; дієслово; займенник; корінь слова; спільнокореневі слова.

Кожен із цих блоків характеризує тему згідно навчальної програми та містить засоби та зразки для пояснення конкретної теми: малюнки, анімації,

текст, аудіо- та відео фрагменти.

Сучасні технології та цікава для школярів ігрова форма викладу навчання створюють комфортне середовище для навчального процесу. Що в свою чергу значно підвищує швидкість та якість засвоєння навчального матеріалу.

Використання таких електронних посібників-тренажерів на уроках української мови дає можливість педагогу проводити захопливі уроки з використанням сучасних інноваційних мультимедійних технологій; допомагає підтримувати групові та індивідуальні форми навчання; підвищує пізнавальний інтерес учнів; забезпечує диференційований підхід до вивчення предмету.

Задля організації якісного освітнього процесу принагідно буде використовувати наступний веб-інструментарій педагога:

- мобільні додатки з української мови
- онлайн-тести для перевірки знань з української мови
- веб-ресурси для поглиблення знань
- онлайн-ігри, тренажери та вправи для вивчення української мови
- віртуальні дошки, «хмари слів»

На сьогоднішній день існує доволі багато корисних безкоштовних мобільних додатків для вивчення української мови та формування мовленнєвої компетентності учнів початкової школи. Вчитель може на власний розсуд обрати додаток та використовувати його під час навчального процесу. Найбільш ефективним способом використання додатків є їх застосування під час роботи в невеликих групах або під час індивідуальної роботи.

Наприклад додаток «eKidz.eu» - він допомагає дітям у інтерактивному форматі навчатися рідної мови, навіть за відсутності інтернету [15]. Програму eKidz.eu впроваджували ще в 2017 році у початкових класах Шевченківського району міста Київ. У програмі брали участь першокласники, які практикували навички читання та учні других і третіх класів, які через карантин та війну не

мали змогу навчатись офлайн.

Як зазначила О. Петрова «Інноваційний підхід до освіти в Україні дає змогу нашим школам забезпечити навчальний процес, навіть в умовах війни. Ми пишаємось нашими вчителями, які відкриті до навчання, оскільки вони розуміють потенціал сучасних технологій» [15].

Головна перевага даного додатку, насамперед, полягає в інтерактивній взаємодії учасників навчального процесу та повній відповідності продукту концептуальним засадам Нової української школи.

eKidz.eu самостійно генерує статистику щодо успіхів всього класу, що забезпечує оперативний зворотний зв'язок між учнями та вчителем. В додатку можливо прослухати звукозапис кожного учня, навіть в час, коли не працює інтернет-мережа, що робить дану програму актуальною в наших реаліях. Додаток eKidz.eu підходить для різних форм освітнього процесу – очного, змішаного та дистанційного навчання.

Ключовою перевагою додатку є захопливий інтерактивний контент та індивідуальний підхід до кожної дитини. В додатку розвиваються чотири основні компоненти навчання читання та розвитку мовлення: читання, усне мовлення, аудіювання та письмо.

Наступний спеціальний мобільний додаток «Мова», який розробила команда проекту «Мова – ДНК нації». Додаток дає змогу учням вдосконалити свої знання з української мови: пригадати основні правила правопису, дізнатися цікаві фразеологізми, влучні синоніми або українські відповідники іншомовних слів.

В додатку теж можливо закріпити та перевірити свої знання за допомогою різноманітних вправ.

Мобільний додаток «Йой!» використовують для вивчення української мови учнями початкових класів, для яких рідною мовою є угорська чи румунська. Даний проект спрямований на підтримку реформи Нової української школи. Головною метою мобільного додатка є допомога у викладанні для вчителів та вивченні для учнів української мови в закладах

освіти з мовами навчання національних меншин. Його мета зробити процес навчання яскравим та динамічним, використовуючи додаток «Йой!», як допоміжний навчальний інструмент під час навчального процесу.

Основними перевагами даного додатка є його інтерактивна форма, яка робить процес навчання цікавим та творчим, засвоєння знань в додатку відбувається на основі діалогу з цікавими персонажами. Така форма мотивує учнів початкової школи до вивчення української мови, а яскрава візуалізація, сучасне озвучування та продумана система завдань перетворюють навчання на захопливу гру.

Після кожної теми є проміжні тести, а наприкінці – фінальне тестування за всім матеріалом. Мета проміжних та фінальних тестів – не виставити оцінку, а закріпити нейронні зв'язки, допомогти засвоїти знання.

Як зазначив Ігор Хворостяний, один із авторів додатку «З погляду нейропсихології, нейронні зв'язки закріплюються повтореннями, якщо багато разів повторювати матеріал, то закріплюється лексика, букви, звуки. Усе це працює на глобальне надзавдання – щоби кожна дитина в Україні могла вільно спілкуватися державною мовою. Не бути в ізоляції – а вільно комунікувати в межах своєї держави» [21].

Аналізуючи статистику використання учнями додатку Мова, займаючись навіть 10 хвилин на день достатньо для того, щоб покращити рівень володіння українською мовою. Паралельно з цим в додатку можна перейти на читання книжок та перегляд медіа в українському перекладі [22].

Значна частина педагогів, які працюють з учнями початкових класів, наштовхуються з проблемами правопису, правильного тлумачення та запам'ятовування слів і саме тут доречним буде використання мобільних технологій, які допоможуть висвітлити основні правила правопису.

Наведемо приклад електронної гри «Грамотійка буде місто» - ця програма складена згідно навчальної програми з української мови для третього класу. В ній охоплені такі теми: «Звуки і букви», «Речення. Головні члени речення», «Слово. Значення слова», «Ненаголошені голосні у коренях слів.

Дзвінки та глухі приголосні», «Іменник. Рід іменників», «Прикметник. Рід і число прикметників», «Дієслово».

Яскраві та цікаві ілюстрації, навчання в ігровому форматі буде сприяти швидкому закріпленню навчального матеріалу, розширить словниковий запас учнів та посприє формуванню навчальної мотивації до вивчення української мови.

Ще одна цікава навчальна гра для учнів початкових класів – «Дитячий тренажер грамотності». Вона охоплює текстові, малюнкові та словникові тренажери, які слугуватимуть не лише для вивчення нового навчального матеріалу, а й на перевірку правильності виконаних вправ та завдань з граматики. Такі тренажери збагачують кругозір учнів, покращують їх граматичні навички, закріплюють знання українського алфавіту.

Цікаві завдання для вивчення української мови в початкових класах можна знайти в програмі Edugames. Всі завдання що знаходяться в додатку, в ігровому форматі, апробовані в рамках дослідно-експериментальної роботи МОН України до використання в початковій школі, відповідають вимогам НУШ. В додатку вільно можна обирати клас та навчальну тему, за навчальною програмою.

Програма Edugames вміщує 16 000 цікавих інтерактивних завдань. Майже кожне завдання супроводжують яскраві ілюстрації, відеоролики, після завдання присутні пояснення до його виконання, програма миттю перевіряє завдання – учні відразу можуть дізнатися, де вони припустилися помилки. Особливо зручно використовувати додаток під час дистанційного навчання. Програма працює як на смартфонах, планшетах, комп'ютері, мультимедійній дошці так і на будь-якому іншому мультимедійному обладнанні [35].

Теоретичні пояснення в даному додатку чіткі та зрозумілі. Програма побудована таким чином, що вчитель із допомогою інтерактивної дошки або екрану може організувати фронтальну роботу в класі, а вдома діти можуть займатись на власних мобільних пристроях.

Вагомою перевагою в додатку Edugames є те, що педагоги можуть

відстежувати індивідуальну роботу учнів завдяки електронним журналам, які вже включені в програму, також вчитель може призначати самостійно завдання та одразу бачити їх результат навіть дистанційно.

Програма Edugames має наукове підтвердження та апробована в педагогічному експерименті всеукраїнського рівня «Розумники - Smart Kids». Простота та доступність користування даною програмою дозволяють молодшим школярам самостійно працювати з програмою, веселі анімовані персонажі та ілюстрації, звуковий супровід допомагають учням швидше та краще запам'ятовувати новий навчальний матеріал, що відповідно підвищує рівень їх мотивації.

Проаналізувавши мобільні додатки та програми для формування мовлення учнів початкових класів можна стверджувати, що ці засоби відіграють важливу роль у сучасному освітньому просторі. Вони сприяють індивідуалізації процесу навчання, стимулюють активність учнів та сприяють розвитку їхніх мовленнєвих навичок. Мобільні додатки та програми часто використовують інтерактивний підхід, використовують ігрові елементи та надають можливість молодшим школярам освоювати мовленнєві навички в захопливому, цікавому та інтерактивному форматі. Окрім того, вони доступні для використання за межами школи, що забезпечує постійність навчання. Використання таких мобільних засобів може полегшити завдання вчителям та батькам в підтримці зацікавленості учнів у вивченні мови та покращенні мовленнєвих здібностей.

У результаті нашого аналізу можна зазначити, що BYOD-технології здатні допомогти у вирішенні таких основних завдань:

1. Активізація пізнавальної діяльності:

- навчальні можливості сучасних гаджетів дозволяють використовувати їх на будь-якому етапі уроку, як для ознайомлення з новим навчальним матеріалом, так і для закріплення вивченого чи підведення підсумку вивченої теми. Також вагомою перевагою є те, що сучасні мобільні засоби цікаві дітям, саме тому, коли вони з їх

допомогою переглядають відео з певної теми, слухають музичні записи, шукають необхідну інформацію та обмінюються нею між собою, беруть участь в спільних проєктах , QR-квестах – це загалом, пробуджує в учнів бажання глибше зануритися в навчальну тему, знайти додаткову інформацію.

2. Оптимізація часу:

- із допомогою мобільних технологій вчителі можуть ефективніше використовувати час на уроках, це засвідчують дослідження ЮНЕСКО. На сьогоднішній день інформаційні технології розвиваються швидкими темпами, тому наше життя потребує вміння вмить знаходити інформацію, яка нам необхідна. Запам'ятовування безлічі інформації вже відходить на задній план, адже її можна швидко знайти та проаналізувати із допомогою новітніх технологій. Тому в деяких ситуаціях вчителю краще буде надати учням посилання на необхідний відеоматеріал, який їм потрібно засвоїти, ніж самостійно описувати це словами, затрачуючи на це безліч часу. Також це відноситься й до пошуку додаткової інформації, яка буде цікава для учнів під час уроку.

3. Забезпечення зворотнього зв'язку:

- використовуючи під час навчального процесу мобільні додатки вчитель може синхронно проводити опитування або тестування з поданої теми, створювати у чаті діалог для обговорення будь-якої теми, обговорення тієї чи іншої події, знаходження спільних відповідей та запитань [34].

Слід зауважити, що використання BYOD-технологій в освітньому середовищі є важливим засобом для розбудови Нової української школи в умовах сучасного інформаційного суспільства. Ефективність впровадження мобільних технологій на уроках в початкових класах залежить від усвідомлення зміни ролі вчителя в умовах НУШ, рівня мотивації вчителя до професійного самовдосконалення, саморозвитку, вміння користуватися інформаційними технологіями у навчанні молодших школярів. BYOD-

технології дають педагогу можливість підвищувати якість професійної діяльності, рівень надання освітніх послуг, результативність проведеної роботи та сприяє створенню комфортного освітнього середовища [39].

2.3. Застосування BYOD технологій на уроках української мови як засобу формування мовленнєвої компетентності молодших школярів

Державний стандарт початкової освіти акцентує на важливості оволодінням молодшими школярами інформаційно-комунікаційною компетентністю, інформаційною культурою та основами цифрової грамотності. **На поточному етапі** Державний стандарт початкової освіти не використовує терміни «мобільні технології» або ж «мобільні засоби навчання». Однак у ключовій інформаційно-комунікаційній компетентності визначено потребу у володінні основами цифрової та мобільної грамотності, а також вміння використовувати засоби мобільних технологій як у процесі навчання, так і в повсякденному житті. Оскільки, формування ключових компетентностей та використання мобільних засобів є також важливим елементом стимулювання мотивації у дітей. Ця мотивація проявляється в бажанні навчатися, активно здобувати нову інформацію, збагачувати власний досвід через самостійний пошук знань, формулюванні власних навчальних цілей, а також у вмінні школярів працювати як самостійно, так і в групі.

Використання BYOD технологій для розвитку мовленнєвої компетентності є ефективним, оскільки технологія дозволяє школярам використовувати власні гаджети під час навчання. Це продукує безліч перспектив та можливостей задля вдосконалення їх мовленнєвої компетентності.

Крізь призму сучасних освітніх практик технології BYOD розглядаються як засіб для доступу до навчального матеріалу (інформації), здійснення пошуку, отримання та обробки даних, включаючи використання ресурсів Інтернет-мережі. Значуще важливо навчити учнів на уроках мовно-освітньої галузі ефективно працювати з різноманітними джерелами

інформації, навичками отримання та зберігання даних із допомогою електронних носіїв.

З метою аналізу системи роботи із засобами BYOD технологій як ефективного засобу з розвитку мовленнєвої компетентності молодших школярів, було розглянуто та проаналізовано Державний стандарт початкової освіти, освітні програми, створені під керівництвом Р. Шияна та О. Савченко та підручники з української мови та літературного читання в початкових класах. При розгляді Типової освітньої програми з мовно-літературної галузі, розробленої під керівництвом О. Савченко, виділяється змістовна лінія «Досліджуємо медіа». Ця лінія має на меті: ознайомлення школярів із основами використання мобільних пристроїв для навчальних цілей. Виконуючи завдання даної змістовної лінії, учні вивчають медіапродукцію та намагаються створити свої власні зразки на основі отриманих знань. Ці вправи стають основою для ефективного використання мобільних засобів в початкових класах на уроках української мови та літературного читання.

У освітній програмі, створеній під керівництвом Р. Шияна, теж наявна вказана змістовна лінія «Досліджуємо медіа». Однак, відмінність між цими лініями полягає в тому, що в програмі Р. Шияна більш детально розглядається концепція медіаграмотності дітей, а також застосовується таке поняття, як «медіатексти». Загалом, освітня програма за Р. Шияном детальніше розглядає діяльнісний підхід дітей до навчання, тоді як, освітня програма розроблена під керівництвом О. Савченко більш зосереджена на теоретичному засвоєнні матеріалу учнями.

Можна стверджувати, що автори освітніх навчальних програм визначають подібні медіапродукти, які слід освоювати учням під час вивчення української мови та літературного читання. Єдина різниця в тому, що в навчальній програмі, розробленій під керівництвом Р. Шияна, розширюється перелік медіатекстів, що й спрямовує на частіше використання мобільних технологій на уроках при виконанні завдань, які містять такі медіатексти.

Аналізуючи підручники з української мови та літературного читання в

початкових класах, можна відмітити, що практично в усіх підручниках присутні завдання, які базуються на використанні мобільних технологій.

Зокрема, в підручниках з української мови та літературного читання О. Савченко; М. Вашуленко, Дубовик, Васильківської; М. Захарійчук та Мовчун; Ємець та Коваленко наявні завдання, для вирішення яких потрібні сучасні мобільні пристрої для зчитування QR-кода. Просканувавши такий QR-код, учні перейдуть за посиланням в необхідний онлайн-сервіс, де зможуть переглянути захоплюючі та корисні аудіо чи відео, наприклад, щодо використання правил, розвитку зв'язного мовлення, прослуховування оповідання, вірша чи казки, колективного віртуального обговорення навчального матеріалу в реальному часі.

Ефективним засобом BYOD технологій з розвитку мовленнєвої компетентності є електронні онлайн-словники. Їх використання на мовно-літературній освітній галузі в початкових класах надає величезний доступ до різноманітних слів, фраз, які збагачують словниковий багаж школярів; допомагають краще розуміти окремі слова та фрази в конкретних контекстах, що вкрай важливо для формування мовлення дітей; також вагомою перевагою електронних словників є те, що в них наявний звуковий супровід слів, який допомагає учням чітко та коректно вимовляти слова. Такі завдання, де присутнє використання електронних словників розширюють знання учнів про види словників, про те, що в них можна відшукати. Здебільшого завдання із використанням електронних словників на уроках мовно-літературної освітньої галузі присутні в 3-4-х класах.

Цікавими та доволі легкими для молодших школярів є завдання, які містять перегляд відеороликів. До прикладу в підручнику з української мови за 3 клас М. Вашуленко, Васильківської, Дубовик присутні завдання з QR-кодом, просканувавши який, дітям відкриється мультфільм про трембіту із серії «Це наше і це твоє!». Учням потрібно дослідити це медіа та дати відповіді на запитання. Перегляд таких відеороликів, де учні можуть прослуховувати та переглядати улюблені мультфільми, казки чи оповідання, сприймаючи

інформацію на слух та візуально, допоможе їм краще та легше засвоїти навчальний матеріал. Такі завдання якнайкраще підійдуть для дітей з аудіальним типом сприйняття інформації. Використання інноваційних мобільних технологій даного типу значно урізноманітнює форми роботи на уроці, молодшим школярам надається можливість ефективно та зацікавлено працювати на уроках, краще засвоювати навчальний матеріал, розвивати творчу уяву, зв'язне мовлення та образне мислення. В ході виконання завдань із використанням аудіо- чи відеосупроводу в учнів підвищується мотивація до навчання та покращується їх рівень досягнень.

Приклад завдання із застосуванням мобільних технологій при вивченні теми «Ненаголошені голосні звуки [е], [и]», представлено в підручнику з української мови за 3 клас (Вашуленко, Васильківська, Дубовик). В одному з таких завдань дітям необхідно спочатку просканувати QR-код, в якому зашифроване відео про зоопарк, після його перегляду школярам потрібно правильно записати назви тварин, які вони побачили, та дати відповідь на запитання, чи є серед назв тварин, слова з ненаголошеними [е], [и], а згодом самостійно проаналізувати їх запис. [15] Наступним ефективним засобом при вивченні даної теми виступають електронні словники, які надають можливість учням перевірити слова з ненаголошеними [е] та [и], можуть стати в нагоді для вивчення правопису цих слів. До того ж в таких словниках в більшості вбудована функція перевірки правопису та функція пошуку, що дає можливість вводити слова для перевірки на правильність їх написання, включаючи ненаголошені голосні [е] та [и].

При вивченні теми «Ненаголошені голосні звуки [е], [и]» в нагоді можуть стати мобільні додатки, програми та деякі електронні ресурси, які можуть включати вправи чи розділи, які зосереджені на покращення правопису та розрізнення між ненаголошеними [е] та [и]. Ці інноваційні мобільні інструменти дозволяють дітям самостійно та в ігровій формі, яка підвищує інтерес до навчання та полегшує процес виконання завдань, вдосконалювати свої навички у правильному написанні слів із

ненаголошеними [е] та [и].

Приклад завдань з використанням BYOD технологій на уроках з розвитку зв'язного мовлення при створенні оголошення до Дня козацтва та Дня захисника України представлено в підручнику з української мови за 4 клас (Захарійчук, Мовчун). Просканувавши QR-код, учні переходять за посиланням, в якому представлений відеоролик про це свято. Візуальні елементи, які підкреслять патріотичний характер та святковий настрій сприятимуть розвитку творчих та інформаційних навичок учнів. Нададуть уроку елементів інтерактивності та сучасності, що зробить процес написання оголошення більш доступним та інноваційним для молодших школярів.

Використання мобільних технологій при написанні оголошень формує творче мислення та уяву дітей, що дозволить їм легко структурувати інформацію та представити її читачам. Крім того вони дають можливість легко отримати необхідні інструменти, інтерактивні елементи, адже, мобільні пристрої часто мають вбудовані текстові редактори та додатки для створення оголошень, графічні програми для візуальної привабливості оголошень, креативні додатки для монтажу та дизайну, які допоможуть учням проявити свою творчість та реалізувати власні ідеї у вигляді оригінальних ідей елементів оголошення. Це полегшує доступ до необхідних інструментів без додаткових витрат часу на пошук або ж встановлення програм. Такий підхід надає більше можливостей для виразного виявлення творчості та формування мовленнєвої компетентності учнів.

При створенні оголошень школярі можуть користуватися навіть елементарними функціями в смартфоні, до прикладу камера, яку використовують для створення фотографій або записування коротких відеороликів, які можуть додати візуальну привабливість створеному оголошенню. Вагомою перевагою створення оголошень із допомогою мобільних засобів є те, що учні можуть з легкістю їх редагувати електронно в режимі реального часу, не витрачаючи при цьому додаткові аркуші паперу. Після того, як учні завершать процес створення оголошень, його можна

опублікувати в Інтернет-мережі, створивши на нього посилання або QR-код, що дозволяє перетворити оголошення на більш інтерактивне та залучити увагу більшої кількості читачів [42].

Ще одним цікавим та ефективним засобом формування мовленнєвої компетентності на уроках мовно-літературної освітньої галузі в початковій ланці є прослуховування пісень, що також підвищує інтерес дітей до навчання та вносить різноманіття в його процес. Цей мультимедійний засіб формування мовлення сприяє розвитку таких аспектів мовленнєвих навичок, як: слухове сприйняття, оскільки прослуховування аудіозаписів розвиває в школярів розуміння усної мови, формує в них правильну вимову та інтонацію. Також під час прослуховування пісень, учні можуть розширити свій словниковий запас, так як, тексти пісень можуть містити незнайомі для них слова та фрази. До того ж музичний супровід пісень сприятиме розвитку ритмічно-мелодійної особливості мовлення дитини.

На уроках літературного читання в початкових класах активно впроваджується та практикується використання аудіо- та відеозаписів віршів, що сприяє розвитку різних навчальних аспектів. В першу чергу такий метод вивчення віршів розвиває слухові навички учнів, оскільки аудіо- або відеозаписи дозволяють дітям прослуховувати правильну вимову слів, що сприяє акустичному розвитку їх слухових навичок. Також з допомогою цих засобів в учнів покращується розуміння прочитаного тексту, адже, перегляд відеоролику візуалізує сюжет вірша, полегшуючи при цьому його розуміння та сприяючи розвитку уяви. Такі відеозаписи роблять урок більш захопливим, вони привертають увагу учнів та заохочують їх цікавитися літературою, стимулюючи інтерес до вивчення творів на уроках літературного читання. До того ж візуальні елементи та звукове супроводжування віршів можуть викликати в дітей емоційні реакції, що значною мірою сприяє покращенню процесу запам'ятовування віршів. Всі ці аспекти при використанні аудіо- та відеозаписів під час вивчення віршів на уроках літературного читання в початкових класах в загальному сприяють розвитку мовленнєвої

компетентності учнів.

Використання BYOD технологій при вивченні легенд на уроках літературного читання в початкових класах представлені, зокрема, в підручнику з української мови та читання за 4 клас (Ємець, Коваленко). Де перейшовши за посиланням чи QR-кодом учням надається можливість переглядати графічні зображення, ілюстрації та відеоматеріали, пов'язані з легендами, які допомагають полегшити та розширити розуміння змісту легенд. Візуальне вивчення легенд на прикладі легенди про походження назви столиці України - Київ, яка представлена в підручнику з української мови та читання за 4 клас (Ємець, Коваленко) доцільно буде розглядати в контексті віртуальних екскурсій, де учні зможуть наочно досліджувати об'єкти та місця, пов'язані з контекстом легенди. Також використовуючи сучасні гаджети при вивченні легенд принагідним буде створення інтерактивних завдань у вигляді вікторин та ігор, які полегшать дітям розуміння змісту легенд. Всі ці підходи будуть сприяти кращому залученню учнів до процесу вивчення легенд та більш глибокому засвоєнню навчального матеріалу [67].

Поширеними завданнями в підручниках літературного читання, які вимагають використання мобільних технологій є посилання або ж QR-коди на сайти, де учні можуть більше дізнатися про книжки для дітей, познайомитися з письменниками та навіть поставити їм запитання [80]. Такі посилання також можуть вміщувати обговорення прочитаного тексту та обміну думками, що надасть учням можливість швидше та краще зрозуміти зміст прочитаного тексту та з легкістю переказати його. Такі форми роботи мають практику особистісно зорієнтованого навчання, у ході конкретної діяльності учня внаслідок його самостійного вибору, враховуючи особисті інтереси. Це сприяє усвідомленню відповідальності кожного учасника навчального процесу за спільний проєкт, підвищує рівень особистої активності кожного учня, яка спрямована на максимально ефективне виконання завдань та представлення їх результатів.

Загалом, засоби мобільних технологій для формування мовлення учнів

початкових класів поєднують в собі складові пізнавальної, ігрової, навчальної, комунікативної, творчої та ціннісно-орієнтаційної діяльності. Дані засоби служать підтримкою молодшим школярам в здобутті навичок розв'язання проблем, оволодінні сучасними джерелами інформації, у кращому пізнанні об'єктів навколишнього середовища, а також у розвитку вміння ставити перед собою конкретні цілі, планувати та коригувати власну діяльність, а також самостійно приймати рішення.

У підсумку, здійснивши аналіз засобів технологій BYOD, до найбільш ефективних в системі роботи з розвитку мовленнєвої компетентності учнів початкової ланки доцільно буде віднести:

- Додатки (мовленнєві) – які допоможуть вдосконалити навички усного та писемного мовлення. Такі додатки дозволяють записувати своє мовлення, відтворювати його та аналізувати, відправляти вчителям на перевірку. В таких мовленнєвих додатках можливе колективне обговорення теми та обмін думками між учнями, що значною мірою формує їх комунікативні навички. У використанні мобільних додатків під час навчального процесу варто відмітити те, що вони повинні відповідати віковим можливостям дітей та їх потребам, оскільки, учні молодшого шкільного віку (1-2 класи) можуть мати обмежений рівень когнітивних навичок, тому наповнення додатків, програм чи веб-сайтів повинно бути доступним для розуміння.
- Відео-презентації, відеоуроки – учні з легкістю можуть їх переглядати на своїх мобільних пристроях, як вдома так і в школі на уроці. Даний засіб BYOD технологій дозволяє переглядати та слухати носіїв мови, що відіграє значну роль при формуванні в учнів усного мовлення. Адже при перегляді таких відеоматеріалів у дітей формується правильна та чітка вимова слів, правильна побудова слів у реченні, інтонація та виразність мови у спілкування. Вагомою перевагою відеоматеріалів, як ефективного засобу з розвитку мовленнєвої компетентності учнів молодшої школи є те, що учням надзвичайно цікаво та захоплююче

переглядати такі відео, оскільки, сучасні діти живуть в світі інтерактивних технологій, так як мобільні гаджети стали невід'ємною частиною їхнього повсякденного життя.

- Інтерактивні завдання – на уроках української мови можна застосовувати такі завдання, як до прикладу: гра «Словникова вікторина», в якій учням потрібно знайти в електронних словниках визначення та значення окремих слів. Перевагою таких словників є те, що в них можна почути правильну вимову та приклади вживання слів у спілкуванні. Такі завдання збагачують словниковий запас дітей, допомагають вивчати орфографічні правила.
- Онлайн-комунікація – досить ефективний та цікавий для дітей засіб формування мовленнєвої компетентності. Використання таких технологій дозволяє спілкуватися з іншими учнями в режимі реального часу через сучасні засоби комунікації - соціальні мережі, месенджери, відеоконференції. Такий засіб технології BYOD допомагає розвитку навичок говоріння, покращує граматичні та лексичні здібності учнів, вдосконалює навички розуміння мовленого мовлення. До прикладу можна запропонувати школярам прочитати текст, який містить переписку та проаналізувати його. Таке завдання дозволить побачити індивідуальне ставлення кожного учня до змісту переписки та розібрати теми, які в ній піднімаються.
- Засоби самоосвіти – сюди можна віднести інтерактивні платформи для навчання, відеоуроки, відеолекції, аудіокниги, електронні книги, які учні можуть самостійно використовувати для формування свого мовлення в позаурочний час. Проте такий засіб потребує додаткового нагляду з боку батьків, оскільки діти саме молодшого шкільного віку не завжди в змозі оцінити відповідність вмісту матеріалу та можуть не доцільно та не за змістом використовувати дані мобільні технології.

Проаналізувавши подані вище засоби роботи при формуванні

мовленнєвої компетентності учнів, можна дійти до висновку, що їх доцільно та досить ефективно можна використовувати в навчальному процесі. Адже їх застосування сприяє розвитку мовлення учнів в таких аспектах:

- Підвищує мотивацію до навчання в цілому та української мови й читання зокрема. Так як учні під час навчання можуть використовувати мобільні застосунки, квести та ігри, а ігровий підхід для дітей є доволі ефективним, оскільки засвоєння інформації відбувається легше та швидше, коли вони задоволені та зацікавлені навчальним процесом.
- Сприяє доступності інформації, тому що використання технологій BYOD надає учням доступ до величезної кількості матеріалу в різних її форматах, які допомагають значно розширити лексичні запаси дітей та збагачують їх мовлення в повсякденному житті та освітньому середовищі.
- Розвиває усне мовлення – оскільки, сучасні гаджети дають можливість прослуховувати оповідання, вірші, казки, притчі та ін. в форматі аудіокниги, відеолекції, це впливає на розвиток слухової уваги та концентрації, тому що прослуховування аудіокниг потребує уважного слухання та концентрації на тексті, який вивчається. Також аудіокниги розвивають уяву дітей, вони дозволяють їм візуалізувати події які відбуваються в творі, головних персонажів, формують в загальному картину прочитаного. Це розвиває в школярів уяву та дає поштовх до творчого сприйняття матеріалу та його подальшого відтворення в навчальних та особистих цілях. Ще одним цікавим фактом є те, що прослуховування та перегляд аудіо- чи відеоматеріалів допоможе зацікавити учнів до читання, буде стимулювати їх інтерес до вивчення літератури, адже учні здебільшого після закінчення прослуховування таких онлайн-ресурсів хочуть більше дізнатися про подальшу історію життя персонажів, з якими вони познайомилися в творі. Також такі онлайн-ресурси, як аудіокниги можуть допомогти дітям розслабитися, приємно провести вільний час та разом з цим вдосконалити їх

мовленнєві навички.

- Забезпечує інтерактивність у виконанні завдань – безліч мобільних застосунків та веб-сайтів надають можливість виконувати інтерактивні вправи, які здебільшого мають ігровий характер, дозволяють працювати в групах, що заохочує дітей до активної участі та мотивує їх в процесі навчання. Інтерактивні вправи можуть містити обговорення, діалоги та комунікацію між учнями, що теж допомагає краще виражати власну думку та розвивати й вдосконалювати навички усного мовлення. Такі завдання вчать дітей слухати один одного, працювати в парах чи групах, вирішувати проблемні питання, які виникають під час виконання завдань; допомагають долати переживання та розвивають впевненість в собі.
- Допомагає розвивати комунікативні навички, які учні ефективно можуть вдосконалювати через звичайні текстові повідомлення в месенджерах, соціальних мережах, відеочатах.

Однак, задля того, щоб подана система засобів роботи формування мовленнєвої компетентності була ефективною, доцільно враховувати рівень підготовки учнів, їх потреби, доступ до необхідного програмного забезпечення та наявність власних мобільних пристроїв. Також педагогу надто важливо володіти стратегією оцінки та мати зворотний зв'язок з учнями, для того, щоб краще спостерігати та відстежувати прогрес учнів щодо розвитку їх мовленнєвої компетентності.

Важливим аспектом у використанні педагогами BYOD технологій під час навчального процесу є структуризація вправ та завдань до відповідних освітніх навчальних програм.

Використання BYOD технологій в процесі навчання має бути раціональним та під супроводом дорослих. Учні повинні використовувати власні гаджети з відповідальністю та розумінням їх ролі в навчальному процесі.

Висновки до розділу 2

У другому розділі магістерської роботи було здійснено аналіз особливостей роботи з BYOD технологіями на уроках української мови та проведено експериментальне дослідження стану сформованості мовленнєвої компетентності молодших школярів, яке проводилося в три етапи: констатувальний, формувальний та підсумковий.

У ході проведення експериментального дослідження, ми спостерігали що під час використання засобів BYOD технологій в початковій школі на уроках української мови та читання відзначалася позитивна динаміка розвитку мовленнєвої компетентності учнів, її рівень сформованості піднявся хоч і незначно, проте простежувалися помітні індивідуальні зміни кожного учня (про це свідчила зацікавленість та підвищений рівень мотивації школярів під час виконання завдань).

На підставі проведеного аналізу можна зробити висновок, що використання BYOD технологій в освітньому процесі, зокрема на уроках української мови в початкових класах, має численні переваги та можливості. Мобільні технології сприяють інтерактивному та індивідуалізованому навчанню, розширюючи зміст вивчених тем і поглиблюючи розуміння матеріалу. При цьому, враховуючи принципи Нової української школи, важливо забезпечити баланс між традиційними методами та використанням BYOD технологій задля максимальної ефективності навчання.

Поглиблений огляд досліджуваної теми дозволяє виділити такі основні засоби BYOD технологій, що будуть ефективними в освітньому процесі для формування мовленнєвої компетентності учнів початкових класів: мобільні додатки та програми, інтерактивні завдання, соціальні мережі, сучасні месенджери, відеоконференції, засоби самоосвіти (аудіокниги, відеолекції, електронні книги, інтерактивні платформи для навчання). Перелічені засоби BYOD технологій сприяють індивідуалізації навчання, стимулюють активність учнів та сприяють розвитку їхніх мовленнєвих навичок.

BYOD технології відкривають нові можливості як для учнів, так і для вчителів. Аналіз засвідчує, що вони допомагають активізувати пізнавальну

діяльність школярів, оптимізувати час на уроках та забезпечувати ефективний зворотний зв'язок. Мобільні технології можна використовувати на різних етапах уроку, для ознайомлення з новим матеріалом, закріпленні вивченого та обговоренні тем в інтерактивному середовищі.

Важливість розвитку інформаційно-комунікаційної компетентності, інформаційної культури та основ цифрової грамотності молодших школярів підтверджує аналіз Державного стандарту початкової освіти та освітніх програм. У контексті цих завдань визначено потребу у володінні основами цифрової та мобільної грамотності, а також вміння використовувати засоби BYOD технологій як у процесі навчання, так і в повсякденному житті.

Отже, можна зробити висновок, що впровадження BYOD технологій на уроках мовно-освітньої галузі в початкових класах сприяє формуванню мовленнєвої компетентності учнів, підвищенню мотивації до навчання та розвиває ключові навички для ефективного використання інформаційних технологій в сучасному суспільстві.

ВИСНОВКИ

Аналіз наукової літератури з окресленої проблеми засвідчив, що мовленнєва компетентність учнів є однією з ключових характеристик особистості, яка формується у процесі її розвитку і належить до однієї з найактуальніших проблем сучасної лінгводидактики.

Вчені довели, що мовленнєва компетентність спрямована на розуміння та створення усного чи писемного тексту і здійснюється в процесі мовленнєвої діяльності. Навчити дитину слухати, сприймати і відтворювати інформацію, читати і розуміти текст, вести діалог, переконувати та відстоювати свою думку, брати участь у дискусіях, забезпечує готовність молодшого школяра до життєдіяльності, використовувати мову в конкретних ситуаціях. На сучасному етапі розвитку суспільства, формування мовленнєвої компетентності в учнів початкових класів потребує застосування сучасних інноваційних методів та засобів навчання, одним із потенційних, корисних інструментів є BYOD-технології. Використання цієї технології дозволяє ефективно, оригінально та цікаво підвищувати рівень мовленнєвої діяльності учнів. Незважаючи на наявну інформацію про використання мобільних технологій в освіті, акцентується увага на необхідності постійного вдосконалення та проведенні наукових досліджень, оскільки інформаційно-комунікаційні технології в сучасному світі розвиваються надто швидко.

Під час проведення експериментального дослідження було здійснено моніторинг наявності власних мобільних пристроїв в учнів початкових класів. Наступним завданням було розроблення системи вправ, виконання яких реалізовувалося з допомогою мобільних телефонів учнів. Після виконання комплексу завдань та його аналізу на кінцевому етапі експерименту, було з'ясовано, що дана система завдань, сприяла позитивній динаміці формування мовленнєвої компетентності учнів початкових класів.

На основі проведеного аналізу можна зробити висновок, що впровадження технологій BYOD в систему освіти розглядається як значущий інструмент для поліпшення різних аспектів навчання та розвитку молодших

школярів. Автори Державного стандарту початкової освіти та освітніх програм Р. Шиян та О. Савченко, враховують важливість використання мобільних технологій на уроках мовно-літературної освітньої галузі для формування мовленнєвої компетентності. Їх освітні програми активно використовують завдання, які спрямовані на розвиток навичок роботи з мобільними пристроями для навчальних цілей.

Під час використання BYOD технологій у формуванні мовленнєвої компетентності учнів початкових класів важливо враховувати декілька ключових аспектів. По-перше, успішне впровадження мобільних технологій в процес навчання вимагає уважного врахування рівня підготовки учнів, їхніх потреб та доступу до необхідних технічних засобів. Забезпечення доступності програмного забезпечення та налагодження ефективної взаємодії із засобами BYOD також є важливою умовою. Другим важливим аспектом являється структуризація вправ та завдань з урахуванням освітніх програм, що допомагає ефективно впроваджувати BYOD технології в освітній процес. Важливо, щоб цей підхід був не лише інноваційним, а й відповідав основним освітнім цілям та завданням.

Отже, використання BYOD-технологій в освітньому процесі для формування мовленнєвої компетентності на уроках української мови й читання в учнів початкових класів є визначним кроком у модернізації освіти в Україні. Перспективою нашого дослідження є вивчення питання формування мовленнєвої компетентності молодших школярів в умовах становлення Нової української школи з використанням сучасних мобільних технологій.

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень.
Використання ідей, результатів і текстів наукових досліджень інших авторів
мають посилання на відповідне джерело.

М. М. Меленчук І.С.
(підпис)